

NOVI

Odmev

MAREC 2019
ŠTEVILKA 69
ISSN 1331 - 548X

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA SLOVENSKI DOM

NA VOLIŠČA!

5. maja volimo naše predstavnike
v manjšinski samoupravi,
26. maja evroposlanke

PRAZNIK

Kako nas je spet povezal
France Prešeren

INTERVJUJA

p. Ivan Gavran, gvardijan
franciškanskega samostana v Kamporju
Branko Roglič, častni generalni konzul
Slovenije v Splitu

PRETEKLOST V SEDANJOSTI

Puljski dnevi Ivana Cankarja in kaj je
Valentin Vodnik vedel o Kleku

SLOVENSKI DOM – NAŠ DRUGI DOM

- 3 Trije datumi za v koledarček
- 3 Kako živa sta še France Prešeren in njegova poezija?
- 4 Slovenski dom praznuje: razkrivamo podrobnosti!
- 4 Kako nas je na Prešernov dan spet povezala kultura
- 5 Veseli december in božično-novoletni koncert v Medvodah
- 6 Slovenija v naših srcih tudi na svetovni molitveni dan
- 6 V zagrebški katedrali so zveneale božične pesmi
- 7 Srečanje z legendo slovenskega in svetovnega alpinizma Silvom Karom
- 8 Pjesma, delicije i neizostavna plesna zmija
- 8 Zmaga za iznajdljivo študentko s kupljenimi diplomami
- 9 »Petković« se ne damo in se vsak prvi petek v mesecu veselo družimo
- 9 Povabilo k branju del Valentina Vodnika
- 10 Grenko-sladko decembrsko srečanje
- 10 Potrdila za izgnance
- 10 Leto 2019: to bo naše leto!

SLOVENC NA HRVAŠKEM

- 11 Volitve manjšinskih svetov in predstavnikov so naša nova priložnost
- 11 V volilnem letu smeli programski načrti
- 12 Ali Slovenci na Hrvaškem poznamo svoje pravice?
- 12 Za praznik kulture v družbi pisateljice Polone Glavan
- 13 Kdo bo zastopal slovensko skupnost?
- 14 Darilo osrednji knjižnici za Slovence: 697 slovenskih knjig
- 14 Februarja dve muhi na en mah: skupščina Lipe in praznični program
- 15 Tradicionalna glasba povezala Slovenijo in Dalmacijo
- 16 Slovenska proslava v županijski palači
- 16 Knjiga ljudskih pesmi iz Gorskega kotarja
- 17 Med Prešernovimi portreti harmonija poezije in glasbe
- 17 Učenci slovenščine na OŠ Kozala gostili podgrajske škoromate
- 18 Spominska plošča na kraju nesojene Plečnikove cerkve
- 18 Po strokovnem srečanju še prijetno druženje s Čehi v Daruvarju

PRETEKLOST V SEDANJOSTI

- 19 Nemirni in plodni puljski dnevi največjega slovenskega pisatelja
- 20 Judovski deček, ki je vojno preživel v Zagrebu
- 20 Ali ste vedeli....
- 21 50 let darovanja svetih maš v hrvaškem jeziku v Ljubljani
- 21 Knjiga o Stepincu predstavljena v Zagrebu

KULTURNA OBZORJA

- 22 Ustvarjalno brbotanje slovenskih in hrvaških umetnikov
- 23 Predstava o likovima, koji su kreirali nacizam
- 24 Ekspresivni Ambrož Testen navdušuje tudi v Trebnjem
- 24 Prerad Detiček (13. 10. 1931–9. 12. 2018)
- 25 Fra Ivan Gavran: hvaležni smo za Testenovo ustvarjanje
- 25 Andrija Tomašek (4. 10. 1919–31. 1. 2019)
- 26 Vasilij Josip Jordan (1. 3. 1934–13. 3. 2019)

POGOVARJALI SMO SE

- 26 Branko Roglič o Slovencih in gospodarski prihodnosti

NOVICE IZ DOMOVINE

- 27 Politična tišina v pričakovanju sodnih odločb

ZDRAV DUH V ZDRAVEM TELESU

- 28 Alma Butia - Car (Teharje, 9. 2. 1929. – Zagreb, 20. 2. 2019.)
- 28 Luciji spet medalja na Sljemenu!

ZA VSAKOGAR NEKAJ

- 29 Kdo pravi, da nas Evropa ni povezala? Pa še kako!
- 29 Slovenske posebnosti in rekordi
- 30 Kaj so jedli v Vodnikovih časih?
- 30 Pregovori so zaklad ljudske modrosti!
- 31 Otroške anekdote: od Tita do pajkov
- 31 Zasavska balada
- 32 Prvi slovenski pesnik je poznal tudi hrvaško morje in gore

Novi odmev izdajata

Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom iz Zagreba

in **Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb**
s pomočjo

Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske

in **Urada vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.**

Za izdajatelja:

Darko Šonc

Uredništvo:

Miroslava Maria Bahun, Stanka Herak, Polona Jurinić, Irena Pavlović, Darko Šonc, Marjeta Trkman Kravar.

Urednica:

Agata Klinar Medaković

Pregled, priprava in oprema besedil:

Ilinka Todorovski

Oblikovanje in prelom:
Intergrafika TTŽ d.o.o.

Tisk:

Intergrafika TTŽ d.o.o.

Bistranska 19, Zagreb

Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku.

Naklada: 800 izvodov

Naslov uredništva:

Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom

Masarykova 13/I, 10000 Zagreb
tel./fax +385 (0)1 48 55 171

slovenski-dom@zg.t-com.hr

http://slovinci-zagreb.hr

Slika na naslovnici:

Največji slovenski pesnik France Prešeren, največji slovenski pisatelj Ivan Cankar in prvi slovenski pesnik in buditelj Valentin Vodnik – to so tri velika imena našega naroda, ki smo se jim na različne načine poklonili v tokratnem Novem odmevu. Vsi trije so znani tudi širši hrvaški javnosti, med drugim imajo tudi svoje ulice v Zagrebu.

Trije datumi za v koledarček

Nedelja, 5. maja, nedelja, 26. maja in ponedeljek, 9. novembra, so datumi, ki si jih moramo zapomniti. Na majski nedelji odhajamo na manjšinske in evropske volitve, novembra pa bomo praznovali rojstni dan Slovenskega doma.

Kdaj si bomo izmenjevali rojstnodnevna darila in kdaj natančno bomo javno upihili 90 svečk na rojstnodnevni torti Slovenskega doma, je še stvar načrtovanja in dogovorov. Teden dni prej ali pozneje ..., to niti ni pomembno. Želimo pa vas že zdaj pripraviti na praznik in spomniti na to, kako se je začelo.

Jeseni 1929 je tedanji profesor na zagrebški veterinarski fakulteti Fran Zavrnik sklical pripravljalni odbor za ustanovitev slovenskega društva. Povabil je še kolega iz akademske sfere, profesorja Borisa Zarnika in Frana Kogoja, kiparja Radoja Hudoklina, igralca in režiserja Hinka Nučiča, železniške uradnike Vladimirja Vaupotiča, Roberta Zalokarja in Garšelina (ime ni znano) ter pomembne Zagrebčane Janka Mešička, Avgusta Arselina in Huga Rumpreta. Spisali so pravila Narodne knjižnice in čitalnice (NAKIČ) in jih poslali v uradno potrditev. Dokument z odobritvijo delovanja društva (z žigom in nečitljivim podpisom »velikega župana zagrebačke oblasti«) nosi datum 9. november 1929. Ta datum štejeemo za rojstni dan društva.

90-letnica je resnično častitljiv jubilej. Ni nam znano, da bi katero koli društvo Slovencev v Evropi delovalo tako dolgo in trdoživo, na kar smo upravičeno ponosni. Hkrati pa je utemeljena tudi skrb: kako naprej?

Zagotovo se je vredno boriti za obstoj in utrditev slovenstva v glavnem mestu evropske Hrvaške. In tudi v vseh drugih hrvaških krajih, ki jih zgodovinsko naseljujemo Slovenci.

Pomemben korak v tej smeri so volitve v manjšinske svete, ki bodo potekale prvo majsko nedeljo. Lahko se jih udeležimo ter pokažemo, da smo. In kdo smo. To je pravzaprav naša dolžnost za naš jutri, za naše zanamce!

O tem, kako evropska bo naša prihodnost – in pri tem nimamo v mislih le manjšine ali našega društva, ampak usodo naših domovin, Slovenije in Hrvaškem – bomo odločali že kmalu. Volitve v evropski parlament (EP) so razpisane za zadnjo majsko nedeljo. Po napovedanem brexitu (izstopu Združenega kraljestva iz EU), bo v EP delovalo 705 poslancev. Slovenija jih bo imela 8, Hrvaška 12.

Če se nam velikokrat zdi, da gre v EP za nekaj oddaljenega, z nami povsem nepovezanega, je trenutek streznitve nastopil februarja, ko nas je prav trenutni predsednik EP **Antonio Tajani** spomnil, da se lahko naša celina zasuka v to ali on smer, žal tudi v smer mračne preteklosti. Tajani je namreč na slovesnosti v spomin na žrtve fojb oz. poveljnih pobojev vzkliknil: »Naj živi Trst, naj živi italijanska Istra, naj živi italijanska Dalmacija«. Po burnem odzivu slovenskega in hrvaškega političnega vrha se je opravičil in pojasnil, da je želel izpostaviti mir in spravo med italijanskim, hrvaškim in slovenskim narodom ter njihov prispevek k evropskemu projektu. Le s takšnim sporočilom se lahko tudi strinjamo in ga podpremo. In le za takšno EU tudi želimo in moramo dati svoj glas! (jpt) 🇺🇦

Anketa

Kako živa sta še France Prešeren in njegova poezija?

Kako pomemben je Prešeren za Slovence, posebej za tiste, ki živimo zunaj njenih meja? Katero pesem poznajo člani naše skupnosti, katera jim najprej pride na misel, ali ga je sploh mogoče danes razumeti. To smo ob 170-letnici Prešernove smrti vprašali naše bralce.

Ana Marić: »Veliko mi pomeni Prešeren, menim da je napisal najlepše ljubezenske pesmi. Ko pomislim nanj, me spomini odpeljejo v otroštvo, bil je prvi moški s tako dolgimi lasmi, kar se jih spomnim. Poznam pa tudi njegovo temnejšo plat, ki jo je razodel v Krstu pri Savici. Njegovo najpomembnejše besedilo je Zdravljica, ki je postala slovenska himna, saj v njej govori o enakopravnih odnosih med velikimi in malimi narodi ter o svobodi.«

Adica Dobrić - Jelača: »Prešeren je napisal veliko lepih pesmi. Pri moji mami v Radomljah so zelo radi brali njegove pesmi, pravili so, da je bil lump in da so nekateri verzi lascivni. Bojim se, da ga je v današnji eri potrošništva, tudi ljubezenskega, bolj težko razumeti.«

Mila Klarica: »O, moj ljubi Prešeren! Zelo rada čitam njegovo poezijo, posebej Nezakonsko mati. To pesem tudi rada pojem. Prešeren je velikan slovenske poezije, on je prvi, on mi je kot svetnik. Je pomemben za Slovence, njegova poezija je čudovita, saj izreka veliko ljubezen do vseh ljudi, ne samo do žena in slovenskega naroda.«

Jelena Balent: »Najprej pomislim na Primičevo Ljubico in na ljubezen. France Prešeren je veliko prispeval k obstoju slovenskega jezika, saj je živel v času, ko se je na ozemlju današnje Slovenije še govorilo po nemško. Čeprav sem hodila v šolo v Zagrebu, smo se učili o Prešernu in tudi o drugih slovenskih pesnikih, denimo o Otonu Župančiču in Simonu Gregorčiču.«

Agata Klinar Medaković 🇺🇦

Rojstni dan

Slovenski dom praznuje: razkrivamo podrobnosti!

Kako bomo obeležili 90-letnico delovanja Slovenskega doma, najstarejšega društva Slovencev na tujem? Napovedujemo štiri izstopajoče dogodke.

Slovenec kot nekoč/Slovenac kao nekad: V prostorih društva bomo obudili plesne večere, zaradi katerih je bil Slovenski dom v 70-ih letih prejšnjega stoletja med najbolj priljubljenimi zbirališči v Zagrebu. Kje je najboljši »plesnjak«? – V Slovincu! Kam gremo zvečer? – V Slovincu! Kje bo nocoj zabava? – V Slovincu! Tako je bilo nekoč. Kaj pa danes? Se znamo še vedno tako veseliti in razvedriti?

Dr. Fran Zavrnik – oče Slovenskega doma: Pripravljamo brošuro o ustanoviteljstvu Slovenskega doma, ki se je sprva imenoval Narodna knjižnica in čitalnica. Bil je tudi nosilec veterinarske znanosti na Hrvaškem in v Sloveniji ter utemeljitelj veterinarskega študija v Zagrebu in Ljubljani. Vemo dovolj o dr. Zavrniku? Kdo je bil? Kako je živel? Kaj ga je navdihovalo? Kakšen predsednik Nakiča je bil? Od kod je črpal domoljublje? Kako je preživel ustaško

taborišče Jasenovac? Kakšne sledi je pustil v stroki? Nestrpno čakamo odgovore!

Spominska plošča Vilimu Bizjaku: Na Savski ulici v Zagrebu bomo ovekovčili spomin na rojaka, pekarnarja, dobrotnika in dolgoletnega člana društva, ki je leta 1941 rešil premoženje in čitalnico Slovenskega doma ter ju ohranjal v obdobju NDH, ko je društvo delovalo v ilegali. Po koncu 2. svetovne vojne je bila njegova tovarna keksov konfiscirana, iz nje pa je nastalo podjetje Kraš. Skrajni čas je, da se mu vsaj simbolično oddolžimo!

Osrednja slovesnost v Gaveli: Kot velja tradicija, se bomo za naš praznik srečali v gledališču Gavella. Naše slovesnosti so bile vedno zanimive, izzivalne, privlačne, odmevne, pohvaljene, posebne, izstopajoče in odlično obiskane! In zanimivost: že dve voditeljici naših prire-

ditev sta bili kasneje izstreljeni v slovensko politično orbito! Ob 70-letnici nas je skozi slavnostni večer popeljala **Eva Irgl** (zdaj že več let poslanka SDS), 75. rojstni dan pa smo praznovali v družbi **Violete Tomić** (ki je drugi mandat poslanka Levice). Hm! Vas kaj zanima, kdo bo z nami letos? Si upate napovedati?

Ostali rojstnodnevni dogodki: O koncertih, razstavah in drugih prireditvah boste sproti obveščeni. Med drugim bo izšla tudi nova knjiga **Eduarda Hemarja** z naslovom Slovinci u hrvatskom sportu - novi životopisi / Slovinci v hrvaškem športu - novi življenjepisi.

(šd/jpt)

Praznik

Kako nas je na Prešernov dan spet povezala kultura

Slovenski kulturni praznik in 170-letnico Prešernove smrti smo obeležili z dvema dogodkoma: v Hiši Šenoa je 6. februarja potekal zanimiv pogovor z naslovom Nagelj s Prešernovega groba, naslednji dan pa je bila v Slovenskem domu odprta razstava del Mihe Maleša.

V Hiši Šenoa je obiskovalce ljubeznivo sprejela naslednica in varuhinja dediščine Augusta Šenoa in njegove družine **Jasmina Reis**. Spomnimo: velikan hrvaške literature August Šenoa, je v drugi polovici 19. stoletja obiskal Gorenjsko in bil tudi na Prešernovem grobu v Kranju. Takrat se je srečal s Prešerno-

vimi Poezijami in se navdušil nad slovenskim pesnikom. O tem je pisal v povesti Nagelj s pesnikovega groba.

O Prešernu in Šenoi ter drugih slovenskih in hrvaških književnikih ter o njihovih povezavah in medsebojnem vplivanju sta se pogovarjala dr. **Marijan Dovič**, literarni zgodovinar, višji znanstveni sodelavec in izredni profesor na Inštitutu za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU in **Zvonko Kovač**, redni profesor na Filozofski fakulteti v Zagrebu, s Katedre za slovenski jezik in književnost. Obiskovalce so nagovorili predsednik HAZU **Velimir Neidhardt**, književnik in redni član Razreda za književnost HAZU **Pavao Pavličić**, slovenska veleposlanica na Hrvaškem **Smiljana Knez** in Jasmina Reis.

Razstava Maleševih grafičnih listov

Na razstavi Sonetni venec Franceta Prešerna, ki je bila postavljena v Prešernovi dvorani Slovenskega doma, so bili razstavljeni

Darko Šonc, Velimir Neidhardt, Smiljana Knez, Pavao Pavličić (z leve) v Hiši Šenoa. Foto: akm

Darko Šonc in vokalno-instrumentalna skupina Kitarakon. Foto: Antun Bukovec

Veseli december in božično-novoletni koncert v Medvodah

Leto 2018 se za ljubitelje slovenske zborovske glasbe iz Medvod in Zagreba ne bi moglo končati lepše: z božično-novoletnim koncertom medvoškega Lovskega pevskega zbora in zagrebškega zbora Slovenski dom 22. decembra.

MePZ Slovenski dom z dirigentom Ivico Ivanovičem.

Tokrat so bili naši gostitelji pevci iz Medvod. Izkušnje so nas naučile, da se na pot vedno odpravimo z uro rezerve, za vsak primer, če bi bil kakšen prometni zastoj. Vse je šlo po načrtu. V Medvodah so nas pričakali predsednik Kulturnega društva Simona Jenka **Janez Šubic**, predstavnik Lovskega pevskega zbora **Branko Celar** ter pevec **Marko Sušnik**, ki je bil tokrat naš turistični vodnik.

Potep po Medvodah in Soriški dolini

Najprej so nas popeljali v Zavrh, kjer se je rodil Jakob Aljaž, župnik, skladatelj, publicist in planinec. Lep dan nam je odpiral pogled na Triglav. Vnet planinec, navdušen nad tem razgledom, je za en goldinar kupil vrh Triglava in tam dal zgraditi skromno zavetišče, kasneje imenovano Aljažev stolp. Na njegovi domačiji je predstavljen način življenja naših prednikov na podeželju, na ogled so tudi originalni predmeti v Aljaževi sobi. Med našim obiskom je bila tam tudi razstava fotografij jaslic z vsega sveta. Mi pa smo se za spomin fotografirali pred Aljažovo hišo.

Vrnili smo se v Medvode, ki jim nekateri pravijo tudi slovenska Mezopotamija, saj kraj stoji na sotočju dveh rek, Save in Sore. Pravijo, da se na sotočju ne združujejo le vode, ampak tudi misli, da stečejo v novo, močnejšo smer. Naši domačini so nas popeljali med hribe in ljudi, nam predstavili legende in zgodovino kraja. Sprejel nas je tudi medvoški župan **Nejc Smole**, ki je še podrobneje predstavil razvoj mesta. Po ogledu filma o Medvodah, smo

se sprehodili po sejmu unikatnih izdelkov v središču mesta in si ogledali nastop dveh osnovnošolskih plesnih skupin. Z medvoškega Veselega decembra smo v Zagreb odnesli zelo lepe vtise in tudi precej spominkov. Enkratno sprejem!

Koncert, voščilo, razstava, druženje

Na večernem prazničnem koncertu, ki ga je povezovala **Jana Jenko**, je najprej pel LPZ Medvode, pod dirigentsko palico **Milana Bajžlja**. Naš zbor je pod taktirko **Ivice Ivanoviča** zapel naslednjih osem pesmi: Eno samo tiho rožo, Ko so fantje proti vasi šli, Lipa, Tam sem jaz doma, Ženka mi v goste gre, Božji nam je rojen sin in Vsakdo mora imeti prijatelja. Preden so drugič nastopili gostitelji, je naš pevec **Marjan Dirnbek** na orglice zaigral Odmev s Triglava in Beli cvet. Navdušil je občinstvo! Na koncu smo obiskovalce presenetili s skupno pesmijo Pevec in voščilom vseh pevcev v en glas: Srečno novo leto!

Po koncertu smo v predddverju poklepetali s pevci, občinstvom, spoznali nove ljudi in navezali nove stike. Zaradi Šopkove razstave je bila kar gneča, saj so vsi želeli videti njihove izdelke. Marsikdo si je domov odnesel kakšen šopek.

Srečanje smo končali sproščeno in zadovoljno, ob krepki večerji in dobri kapljici. Beseda je stekla o prijateljstvu in sodelovanju, ki se bo nadaljevalo. Peli smo in tudi zaplesali, ko so njihovi fantje zaigrali na harmoniko. Kar težko se je bilo posloviti od dobre družbe. **Stanka Herak** 🍷

Lovski pevski zbor iz Medvod. Obe foto: LPZ Medvode

grafični listi za serijo tridesetih gravur, ki jih je priznani grafik in slikar Miha Maleš (1903–1987) posvetil Sonetnemu vencu (1937). Umetnik se je šolal tudi v Zagrebu; na likovni akademi-

Med razstavljenimi Maleševimi grafikami sta bili tudi upodobitvi Franceta Prešerna in Primicove Julije. Foto: Antun Bukovec

ji je študiral v študijskem letu 1922/23 (Ferdo Kovačević, Jozo Kljaković, Tomislav Krizman). Izpopolnjeval se je na Dunaju in v Pragi. Maleš je poleg Božidarja Jakca eden od pionirjev in najplodnejših slovenskih grafikov v različnih grafičnih tehnikah. Njegovo ustvarjalno pot je predstavila umetnostna zgodovinarica **Breda Ilich Klančnik**, Maleševa hčerka **Travica Maleš Grešak** pa je govorila o očetovem delu na Hrvaškem.

Predsednik Slovenskega doma in Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb **Darko Šonc** je navzočim čestital za slovenski kulturni praznik, poudaril njegov pomen za Slovence zunaj domovine ter posebej spomnil na dolgotrajne, močne in prijateljske vezi med hrvaško in slovensko kulturo.

Razstavo je odprla slovenska veleposlanica Smiljana Knez. Dogodek je bil uresničen v sodelovanju z Galerijo Mihe Maleša, ki deluje v okviru Medobčinskega muzeja Kamnik, in Osrednjo knjižnico Celje. Program je popestril nastop vokalno-instrumentalne skupine Kitarakon iz Vojnika. **Polona Jurinić** 🍷

Ponovoletni koncert

V zagrebški katedrali so zvenele božične pesmi

Veličastna zagrebška katedrala, edinstvene jaslice in številno občinstvo so bili idealno prizorišče za božične pesmi narodnih manjšin. Koncert je potekal 8. januarja, v organizaciji Koordinacije svetov in predstavnikov narodnih manjšin v Zagrebu.

Sodelovali so zbor ruske narodne skupnosti iz Zagreba Rjabinuška, MePZ Slovenski dom, MePZ madžarskega kulturnega društva Ady Endre Zagreb, zbor Bohemia Česke besede Zagreb, vokalna skupina Wisla poljskega kulturnega združenja Nikolaj Kopernik

iz Zagreba in HPKD Bosiljak iz Čučerja. Izvajalci so peli tradicionalne božične pesmi v maternem jeziku. Na koncu je vsak zbor v svojem jeziku zapel eno kitico pesmi Sveta noč, vsi pevci skupaj pa tradicionalno hrvaško božično pesem Narodi nam se.

Naš zbor je zapel vsem dobro znane slovenske božične pesmi: Božji nam je rojen sin, Glej zvezdice božje in Poslušajte vsi ljudje. Slovenska pesem je lepo zvenela v katedrali. Peli smo z velikim ponosom in posebnim občutkom. V imenu gostitelja je občinstvo nagovoril

Duhovna sekcija A. M. Slomšek

Slovenija v naših srcih tudi na svetovni molitveni dan

Z velikim pričakovanjem smo se po novem letu začeli pripravljati na svetovni molitveni dan, ki je bil letos posvečen Sloveniji. To pomeni, da so 1. marca po vsem svetu molili za Slovenijo. Naš zbor je sodeloval na slovesnosti v cerkvi Blažene device Marije, kraljice apostolov v Zaprešiču.

Zbor A. M. Slomšek v zaprešiški cerkvi Blažene device Marije, kraljice apostolov. Foto: Olga Tkalčec

Svetovni molitveni dan poteka vsak prvi petek v marcu, na pobudo krščanskega gibanja žensk. Na ta dan se verniki z vsega sveta združijo v ekumenski molitvi, pod geslom: zvedeti, moliti, delovati. Mašo v Zaprešiču je daroval župnik **Goran**

Živkovič. Program se je začel s posnetki pričevanj in zgodb slovenskih žensk. Na velikem zaslonu se je pojavila slika **Rezke Arnuš** (ki je ohranila le pet odstotkov vida), za simbolično praznično mizo Slovencev, obloženo z dobrotami, pa sedijo objeti različni ljudje v narodnih nošah, med njimi brezdomec, slep, gluhi in oseba zbolela za cerebralno paralizo. Potem so se menjale fotografije Slovenije: njenih naravnih lepot, običajev, narodnih noš, nepogrešljive potice, belokranjske pogače, vina v vrču – majoliki, vode, soli v Piranskih solinah in keramičnih skodelah.

V programu je sodeloval tudi mešani pevski zbor mladih Apostoli iz Zaprešiča z dirigentom **Tomom Šimuničem**.

Naš zbor je zapel Tri najlepše želje (po besedilu A. M. Slomška uglasbil prof. **Vinko Glasnovič**) in V nebesih sem doma (Gregor Zafošnik). Na koncu slovesnosti smo zapeli Oče naš.

Dogodek je bil prežet s pozitivnimi čustvi in zavedanjem, da so verniki po vsem svetu molili za Slovenijo ter spoznavali našo kulturo in slovenski narod.

Na koncu smo se zbrali v pastoralnem centru in še malo pokramljali, se osvežili in zadovoljni šli proti domu.

Mira Bahun

Spored bogoslužij do konca leta

Včasih se zdi, da so ljudje preveč utrujeni, da bi prišli k molitvi, zato nas je včasih manj, včasih več. Številni pa prihajajo redno, v upanju, da bo udeležba vse večja.

Zapišite si datume maš v slovenščini, ki potekajo dvakrat na

mesec ob 17. uri v zagrebški kapelici Ranjenega Jezusa, Ilica 1! Do konca leta bo še 16 bogoslužij, in sicer: **7. in 22. aprila, 12. in 26. maja, 16. in 30. junija, 1. in 15. septembra, 6. in 20. oktobra, 10. in 24. novembra, 8. in 26. decembra.**

rektor katedrale **Josip Kuhtić**. Organizatorjem in izvajalcem se je zahvalil za koncert, ki je potekal že šestič zapored. Predstavnica poljske manjšine **Walentya Lončarić** se je v imenu organizatorjev zahvalila vsem, ki so pomagali v pripravah in sodelovali na koncertu. Med gosti je bil tudi zagrebški župan **Milan Bandić**, ki je bil navdušen nad koncertom in je skupaj s pevci zapel sklepno pesem.

Lep večer smo zaključili z druženjem in pesmijo v Madžarskem kulturnem inštitutu.

Cvijeta Pandol 🇺🇸

Slovenska pesem je zazvenela v zagrebški katedrali. Foto: Matija Habljak/Pixsell

Alpinistični četrtek

Srečanje z legendo slovenskega in svetovnega alpinizma Silvom Karom

Slovenski dom so 17. januarja do zadnjega kotička napolnili ljubitelji gora. Prišli so prisluhniti alpinistu Silvu Karu, enemu najpomembnejših alpinističnih imen na svetu. Tako se že šesto leto zapored nadaljujejo srečanja z naslovom Alpinistični četrtek.

Ogromno zanimanje za predavanje Silva Kara. Foto: akm

Silvo Karo je imel izjemno zanimivo predavanje o svoji več kot štiri desetletja dolgi alpinistični karieri, v kateri je pustil svoj podpis na številnih svetovnih stenah. Je eden najvidnejših protagonistov t.i. zlate dobe slovenskega planinstva, z več kot 2000 preplezanimi smermi. Z Janezom Jegličem in Frančkom Knezom je bil eden izmed tako imenovanih treh mušketirjev, ki so z drznimi vzponi v osemdesetih letih postavil novo smer razvoja svetovnega alpinizma.

V dobri uri je predstavil avtobiografijo *Alpinist*, objavljeno lani v samozaložbi. V njej je svojo povezavo z gorami trajno ovekovečil na fotografijah z nepozabnih

potovanj, od himalajskih osemtisočakov do fantastičnih sten severne Amerike, Karakoruma, indijske Himalaje, Grenlandije, Patagonije in lepih sten Julijskih Alp in Dolomitov.

»Pravijo, da je v življenju treba narediti tri stvari: posaditi drevo, zagotoviti potomce in napisati knjigo. Drevo sem posadil, zagotovil potomstvo, napisal knjigo.« je dejal. »V športu sem se znašel slučajno, ko sem služil vojaški rok v JLA, čeprav sem bil v planinah prvič pri 16 letih, ko me je župnik s prijateljem peljal na Triglav.« Tudi tokratni Alpinistični četrtek je prehitro minil, marsikdo bi lahko gosta poslušal še ure in ure, toda pred njim je bila še dolga pot nazaj do njegovega Ospa. Po dolgotrajnem aplavzu je potrpežljivo podpisoval svojo knjigo se fotografiral in odgovarjal na vprašanja radovednežev.

Naslovnica knjige *Alpinist*.

Alpinistični četrtki potekajo na pobudo **Željka Žarka** iz vodilnega založnika potopisnih in pustolovskih izdaj – Libricona, v sodelovanju med Slovenskim domom, Svetom slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb, pobude Plezati je treba in Hrvaške planinske zveze.

Agata Klinar Medaković 🇺🇸

»Biti ob pravem času na pravem mestu pogosteje rečemo za tistega, ki hitro obogati. Jaz tam nisem bil ob pravem času niti ne na mestu, sem pa v alpinizmu vstopil pravi čas, srečal prave ljudi in tudi to je bogastvo; tega se ne da kupiti, lahko si samo vesel, da ti je bilo dano. Z veliko hvaležnostjo se oziram nazaj in se zahvaljujem vsem svojim soplezalcem, da smo lahko skupaj preživeli mladostne sanje.«
(Silvo Karo v knjigi *Alpinist*)

Pjesma, delicije i neizostavna plesna zmija

Članovi Slovenskog doma okupili smo se 28. prosinca, kako bi uživali uz dobro društvo, dobru muziku i dobru „papicu“ te zajedno proslavili Silvestrovo, koje inače pada na zadnji dan u godini, a mi ga tradicionalno obilježavamo ranije. Iskustva prijašnjih godina garantirala su pozitivnu energiju.

Skupljali smo se sramežljivo donoseći žesticu i kolače. Brzo nas je „razoružala“ glazba benda Branka Sotoška Računajte na nas.

Veseli oproštaj od stare godine. Foto: akm

Zna se, prvi manekenski krug učinila je naša **Jozefina** u novoj zanimljivoj kreaciji. I započeli su ples, ugodni razgovori, pijukanje i ocjenjivanje kolačića.

Naš predsjednik **Darko Šonc** po običaju „otvorio“ je ovo druženje i zaželio nam svima da se još bolje družimo u slijedećoj godini. A onda nije bilo suzdržavanja. Glazba, ples, glazba, ples.... Sjetila sam se i našeg Silva kada nas je davno uveseljavao režući tanko pršut koji smo uživali uz francusku salatu. Vremena se mijenjaju a i običaji.

Delicije kateringa su se svima svidjele, a prvo su planuli štruki. Nije izostala ni tombola, koja svaka dobiva. Bilo je raznih komentara ovisno o sretnom broju.

Nije izostala ni plesna zmija i provlačenje plešući ispod raširenih ruku. Ansambl je znao podesiti glazbu ritmu Silvestrova. Svi smo bili zadovoljni a nije izostala zdravica zbora: podižući čaše uz poznati glasovni uzvik.

Sve nas je očekivalo još jedno Silvestrovo pa smo se rastajali ovisno o umoru u našem Slovenskom domu – našem drugom domu.

Božena Pavlič

Pustovanje

Zmaga za iznajdljivo študentko s kupljenimi diplomami

Zanimiva in nenavadna družba se je zbrala v Slovenskem domu 5. marca: študentka s tremi kupljenimi diplomami, Sveti Jurij, pomlad, Titova pionirka, kavbojka, Indijanka – skvo, skrivnostne dame, Albert Einstein, beneške maske. Seveda, bil je pustni torek!

In leta pri tem niso bila nobena ovira! Prišli smo, da bi odgnali zimo in slavili prihod pomladi, kar je starodavni običaj. Pust so slavili že 2000 let pred našim štetjem v rimskem imperiju, torej tudi v Ljubljani – rimski Emoni ter Ptuju – rimski Petoviji. Ime pust izvira iz krščanskega običaja 40-dnevnega posta pred veliko nočjo. S pustnimi maskami ali brez njih smo vsi uživali v sproščenemu druženju in zabavi. Za dobro glasbo je poskrbel naš **Bojan** s harmoniko, valčke in polke pa so plesali mladi in tisti malo manj mladi. Pele so se slovenske pesmi, ni manjkalo sladkih krofov.

Trije člani žirije so imeli težko nalogo izbrati najboljše maske. Na izbiro so vplivale tudi zgodbe, ki so jih povedale maškare, in pesmice, ki so jih zapele. Zmagala je študentka, ki je kupila tri diplome, zdaj pa išče zaposlitev na Hrvaškem. Za nagrado je prejela kuhinjski mešalec. Drugo

nagrado, lonec na pritisk, je prejela skupina zeleni Jurij, vsa v cvetju in zelenju, v čast lepi, zeleni in čisti Slovenije, ki je po ocenah Združenih narodov najboljša na svetu v teh kategorijah. Tretjo nagra-

do, paket slaščic, so prejele vse maškare, mlajše od 14 let. Upamo, da bo naslednje pustovanje privabilo še več mladih, ker z njimi se tudi vsi mi počutimo mlajše.

Cvijeta Pandol

Maškare so pripravile veselo vzdušje. Foto: Nino Lah

Petkova srečanja

»Petkovci« se ne damo in se vsak prvi petek v mesecu veselo družimo

Pređen povzamemo prva tri letošnja Petkova srečanja, vas znova vabimo: pridite, družite se, sprostite se, ne vabimo vas na »krampanje in lopatanje«, pač pa na druženje, kjer vsak lahko najde tisto, kar ga veseli!

Prvi petek v letošnjem letu smo pravzaprav imeli drugega petka oziroma 11. januarja. O tem datumu smo se že prej dogovorili, saj bi bilo druženje na prvi petek takoj po novoletnih praznikih

malo preveč naporno. Zbrali smo se v knjižnici, ki je bila kar malce tesna za vse, ki so prišli. Proslavljali smo kar dva rojstna dneva; slavili sta **Olga** in **Ana**. Nekaj lepih slovenskih pesmic, ob katerih smo

zapeli in zaplesali, nam je zaigral **Zoran**. Povedalo se je nekaj šal, nekaj finega pojedlo in popilo...in dve urici sta kar prehitro minili.

Drugi prvi petek v letošnjem letu je bil 1. februarja. Poučeni z izkušnjo iz prejšnjega meseca smo se tokrat družili v prostoru ob dvorani, da bomo čim bližje ob klavirju in »plesišču«. Tokratna slavljenka je bila **Jožica**, ki nas je pogostila s svojimi domačimi dobrotami. In spet pesem, ples, zabava.

Tretji petek je bil 1. marca. Spet smo bili v knjižnici, imeli pa smo kar tri rojstnodnevne slavljenke, to so bili **Marinka**, **Jože** in **Rudi**. Ob picah in krofih smo se pogovarjali, smejali, peli, skratka, bilo nam je lepo.

Irena Hribar-Pavlović 🇺🇸

Z marčnega Prvega petka v naši knjižnici. Foto: Irena Hribar-Pavlović

Za naše knjižne molje

Povabilo k branju del Valentina Vodnika

Letos obeležujemo 200-letnico smrti Valentina Vodnika. O njem podrobno pišemo na zadnji strani Novega odmeva, v rubriki Ne pozabimo slovenskih jedi pa obujamo tudi recepte iz njegovih Kuharskih bukev. Tukaj ponujamo še nekaj bralnih namigov.

Delo Valentina Vodnika je vsestransko. Med drugim je pisal učbenike, priročnike, Veliko in malo pratiko, epigrame, uganke, pesmi. Vodnikova

dela hranimo tudi v naši knjižnici. Spomnimo, da je bil velik ljubitelj gora in Triglava, slovenskega nacionalnega simbola. Preplezal je in prehodil peš vse slovenske pokrajine in z navdušenjem pisal o lepotah narave in gora. Ko se je prvič odpravil na Kredarico in Triglav je zapisal, kaj vse se vidi z njegovega vrha, od Tržaškega zaliva do švicarskih gora, na Kranjskem, ki je današnja Slovenija, pa se na prosto oko vidijo Golovec, Sava, Ljubljansko polje... Kot planinec in kot prvi »turist« je občudoval naravne lepote, ki so ga spodbudile

k opevanju šuma slapov, a tudi prekrasnega razgleda z najvišje slovenske gore. V čudoviti pesnitvi Vršac je med drugim napisal:

*Tje pogledaj na višave,
Kjer Triglav kipi v nebo;
Štej snežnikov goličave
Kar dozre nardalj oko.*

Vabljeni k obisku knjižnice Slovenskega doma in branju del slovenskih književnikov, tudi Valentina Vodnika!

Darija Stantić 🇺🇸

www.slovinci-zagreb.hr

Potrdila za izgnance

Deveto leto zapored je 5. marca v Slovenskem domu potekalo pridobivanje potrdil o življenju, ki ga izgnanci potrebujejo za uveljavljanje pravice do rente za trpljenje v izgnanstvu.

Potrdila je izgnancem izročal konzul **Gregor Zagrajšek**. Obrazce je izpolnjevala **Ivanka Filipan**, referentka konzulata, sicer tudi članica KO DIS Zagreb. Njena mama **Gizela Vakej** je bila leta 1941 izgnana v BiH. Eno leto je preživela v Derventi, tri pa v Bijeljini. Posebej hvaležnih za takšen način pridobivanja potrdil je bilo osem članic,

ki zaradi bolezni niso mogle od doma, a so potrdila lahko prevzeli njihovi sorodniki. V prijetnem druženju ob kavi, krofih in Slavkovem likerju smo obujali spomine na štiri leta izgnanstva iz domovine. Za nepozabno druženje so poskrbeli **Mira, Darko** in **Slavko**. Žal z nami ni bilo **Ivanke Nikčević**, ki nas je osem let gostila, in nas je zapusti-

Slavko Kramar, Marija Manestar, Ana Marič, Ivanka Filipan, Marinka Jocić, Gregor Zagrajšek (z leve). Foto: Mira B.

la lani, ter najstarejšega člana Staneta Kerina, ki nas je zapustil letos. Umrli je 4. januarja, v 95. letu starosti.

Društvo izgnancev

Grenko-sladko decembrsko srečanje

Člani zagrebške organizacije Društva izgnancev Slovenija (DIS) smo se v Slovenskem domu zbrali 15. decembra. Žal nas je bila le polovica, saj se je deset članov opravičilo. Druženje je bilo prisrčno, ob glasbi in pojedini. A tudi z grenkobo zaradi neuresničenih pričakovanj.

Tudi leto 2018 nam ni prineslo olajšanja glede izplačila škode za izgnanstvo med drugo svetovno vojno. Propadel je še tretji poskus; tokrat je bil zakon že v prvi obravnavi v Državnem zboru, vendar je splaval po vodi - zaradi padca vlade. Čeprav bo analiza za leto 2018 pripravljena šele spomladi, je bilo že decembra mogoče ugotoviti, da DIS tudi na volitvah ni bil uspešen: za predsednika Slovenije je predlagal dr. **Milana Jazbeca**, vendar je ta odstopil še pred volitvami, kandidati na parlamentarnih volitvah, ki jih je podpiral DIS, pa tudi niso bili izvoljeni.

Našo krajevno organizacijo pestijo bolezni, ki so zdesetkale naše članstvo. Za vedno smo izgubili našo marljivo članico **Ivanko Nikčević**.

Druženje pa je bilo prijetno: začelo se je z izredno lepim nastopom **Zorana Šonca**, ki je na klavirju zaigral deset pesmi. Na-

Izgnanci na decembrskem druženju v Slovenskem domu. Foto: Jozefa Bogolin

stopil je čustveno, iz srca, saj je - kot je sam dejal - imel dober motiv: igral je zvestim poslušalcem - izgnancem.

Marinka nam je prebrala pesem Zasavska balada, ki jo je v poznih letih življenja napisala članica Slovenskega doma **Antonija Tončka Tkalčević**.

Druženje je uspelo tudi po zaslugi **Jozefe Bogolin**, ki je pripravila pravo pojedino. Svoj delež v naše zadovoljstvo je kot po navadi dodala **Ana Marič**.

Hvala vsem, ki ste prišli in tudi tistim, ki ste se opravičili zaradi bolezni ali drugih obveznosti. **Slavko K.** 🗨️

Napovedujemo

Leto 2019: to bo naše leto!

Že prvi letošnji meseci napovedujejo, da bo leto 2019 prineslo bogato bero dogodkov, srečanj in prireditvev. Marsikaj se bo vrtelo okoli našega društva in častitljivega 90. rojstnega dne Slovenskega doma, za nekaj vznemirjenja bodo maja poskrbele manjšinske volitve. Še prej pa vabljeni k aprilskim dogodkom!

3. april Slovenski dom: slovesna otvoritev razstave, posvečene karieri športne legende **Nikole Turka** ob 90-letnici njegovega življenja. Na razstavi bodo razstavljene športne trofeje iz njegove sedem desetletij dolge športne poti. Nikola Turk je dobitnik vseh najvišjih državnih nagrad in priznanj na Hrvaškem za športno udejstvovanje. Razstavo je zasnoval ugledni športni delavec **Alojz Mauser** iz Zaprešića.

10. april Slovenski dom: odprtje tradicionalne velikonočne razstave, ki jo pripravlja ustvarjalna delavnica Šopek.

12. april Hrvaška hiša Materina zgodba, Preradovićeva ul. 31, Zagreb: velikonočna razstava pirhov narodnih manjšin, na kateri bo sodelovala ustvarjalna delavnica Šopek.

15. april Slovenski dom: predstavitev knjige *Između straha i nade* slovenskega zgodovinarja **Žarka Lazarevića**. V hrvaščino je delo prevedla **Anita Peti-Stantić**, izdala založniška hiša Srednja Europa.

24. april Hrvaški muzej arhitekture HAZU, ul. Ivana Gorana Kovačića 37, Zagreb: dr. Peter Krečić bo predstavil svojo knjigo *Ljubljana - i mediteranski grad? Plečnikov pokušaj / Ljubljana - tudi mediteransko mesto? Plečnikov poskus*, ki je izšla v založbi Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb in Slovenskega doma.

Gremo na volitve!

Volitve manjšinskih svetov in predstavnikov so naša nova priložnost

Po novem zakonu, ki ga je sabor sprejel v začetku leta, bodo manjšinske volitve potekale vsake štiri leta na prvo majsko nedeljo. Letos se na voliščih srečamo 5. maja!

Zakon podrobneje predpisuje, na katerih območjih se volijo manjšinski sveti, kjer pa manjšina voli le po enega svojega predstavnika. Vsi, ki smo na Hrvaškem vpisani v volilne imenike kot Slovenci, bomo imeli letos pravico do kandidiranja in izvolitve v naslednjih županijah, občinah in mestih:

Kandidature oz. kandidatne liste je mogoče oddati do 15. aprila opolnoči!

25-članski svet: Mesto Zagreb, Zagrebška županija, Primorsko-goranska županija, Splitsko-dalmatinska županija, Istrska županija, Medžimurska županija;

15-članski svet: Reka, Split, Buje, Novi grad, Pulj, Umag, Čabar;

10-članski svet: Hum na Sotli, Zagorska sela, Bosiljevo, Žakanje, Matulji, Brtoni-

gla, Grožnjan, Gornji Mihaljevec, Sveti Martin na Muri, Štrigova;

predstavniki: Samobor, Karlovec, Varaždin, Opatija, Zadar, Osijek, Poreč;

predstavniki: Krapinsko-bilogorska županija, Sisaško-moslavska županija, Karlovska županija, Varaždinska županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Zadrska županija, Osiješko-baranjska županija, Šibensko-kninska županija, Dubrovniško-neretvanska županija.

Spomnimo: prve manjšinske volitve so potekale leta 2003. Takrat je bilo v Zagrebu v volilnem imeniku 3.584 Slovencev, na volišča pa jih je prišlo le 72 ali 2,01 odstotka. Na zadnjih volitvah leta 2015 je imelo volilno pravico 2.223 pripadnikov slovenske manjšine, glasovalo pa jih je 162 ali 7,29 odstotka. O tem

smo podrobneje pisali v Novem odmevu št. 56.

Letošnje manjšinske volitve bodo pete zapored. Tudi tokrat pa jih bodo zaznamovale ad hoc priprave, saj bo za volilno kampanjo komaj kaj časa. Sabor je nov zakon izglasoval 13. marca, vlada je volitve razpisala 28. marca, volilni roki pa tečejo od 4. aprila.

Volilni predpisi in navodila so objavljena na www.izbori.hr.

Kako bo ta naglica vplivala na slovensko manjšinsko volilno telo? Ali bodo tudi letos v številnih občinah in županijah volitve minile brez slovenskih kandidatur, kot je bilo to doslej? O tem bomo poročali v naslednji številki Novega odmeva.

(jpt)

Zagrebski manjšinski svet

V volilnem letu smeli programski načrti

Decembrska seja Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb (SSNM MZ) je bila posvečena predvsem smelim programskim načrtom za leto 2019 ter seznanitvi z novimi pravili za porabo proračunskega denarja, februarja pa je že zadišalo po manjšinskih volitvah, ki bodo predvidoma 5. maja.

Na seji 20. decembra so se člani SSNM MZ podrobno seznanili z dokumentom dolgega naslova (*Navodilo za ravnanje v odnosih Mesta Zagreba - urada za medkrajevno in mednarodno sodelovanje ter spodbujanje človekovih pravic in njegovih proračunskih uporabnikov*), ki bi mu lahko v prenesenem pomenu rekli biblija za poročanje o porabi proračunskega denarja, saj natanko zapisuje, o čem, kako in kdaj moramo poročati.

Obletnice

V letošnjem programu izstopajo razstava o olimpijcu Leonu Štuklju ob 20-letnici smrti, 30. Festival ljubzenske poezije Vrazova Ljubica v Samoborju, obeležitev 150-letnice rojstva edinega slovenskega nobelovca Friderika (Fritza) Pregla in 285-letnice rojstva utemeljitelja modernega čebelarstva Antona Janše.

Člani Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb v Prešernovi dvorani. Foto: akm

Glede programa dela za leto 2019 smo se dogovorili, da bo sestavljen iz šestih novih skupin, in sicer: informiranje in založniška dejavnost, kultura in šport, obeleževanje pomembnih datumov in obletnic, sodelovanje doma in v tujini, ohranjanje jezika in kulture, sodelovanje v javnem življenju in upravljanju javnih zadev ter skupni programi koordinacije svetov in predstavnikov narodnih manjšin.

Člani SSNM MZ so se ponovno sestali na seji v Slovenskem domu še 27. februarja, ko so soglasno sprejeli letno poročilo o izvedbi finančnega načrta za leto 2018. Soglasno sta bila sprejeta tudi sklepa o imenovanju inventarne komisije in o imenovanju **Darka Šonca** za kandidata za člana Sveta za narodne manjšine RH.

Agata Klinar Medaković

POUK MATERINŠČINE PO MODELU C
V ŠOLSLEM LETU 2015/2016

Manjšina	Število pripadnikov po zadnjem popisu leta 2011	Število šol v š. l. 2015/2016	Število učencev v š. l. 2015/2016
Madžari	14.048	34	1.157
Slovenci	10.517	5	158
Slovaki	4.753	15	543
Makedonci	4.138	9	94
Ukrajinci	1.878	3	47
Rusi	1.279	3	85
Poljaki	672	1	40

Vir: Izvješće o provođenju ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava osiguranih u državnom proračunu Republike Hrvatske za 2015. i 2016. godinu za potrebe nacionalnih manjina.

Manjšina

Ali Slovenci na Hrvaškem poznamo svoje pravice?

Pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem, kot tudi pripadniki drugih manjšin na Hrvaškem, ki so vpisane v Ustavo Republike Hrvaške, imamo številne pravice. Žal pogosto ostajajo le mrtve črke na papirju, saj dejansko ne vemo, kaj in v katerem trenutku lahko zahtevamo. Poglejmo pravico do pouka v materinščini.

Zaenkrat Slovenci na Hrvaškem uveljavljamo samo nekatere pravice, ki pa se jih običajno sploh ne zavedamo, saj imamo občutek, da so samoumevne. Tako je na primer s kulturno avtonomijo, ki jo uresničujemo, ko pojemo slovenske pesmi in se samoorganiziramo v kulturna društva.

Obstajajo pa tudi druge pomembne pravice, kot je npr. pravica do vzgoje in izobraževanja v maternem, torej slovenskem jeziku. Pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem, ne glede na to, ali sodijo v skupino zamejstva ali izseljenstva, imajo enako pravico, da za svoje otroke in vnuke v hrvaških vzgojno-izobraževalnih institucijah na vseh ravneh zahtevajo učenje slovenščine po modelu C (učenje maternega jezika in kulture 2- do 5-krat tedensko).

Umag

Za praznik kulture v družbi pisateljice Polone Glavan

Za Prešernov dan, 9. februarja, smo v Mestni knjižnici Umag pripravili literarni večer z znano slovensko pisateljico in prevajalko Polono Glavan. Dogodek sta povezovala Irena Urbič iz Foruma Tomizza Koper in Neven Ušumović, ravnatelj Mestne knjižnice Umag. Spremljali smo tudi lep program članov društva.

Uvodoma je navzoče pozdravila predsednica SKD Ajda Umag **Danica Bojković**. Predstavila je ŽPZ Ajda, ki je zapel Prešernovo Luna sije in narodno Pod rožnato planino. Proslavo ob največjem slovenskem kulturnem prazniku so popestrili učenci dopolnilnega pouka slovenskega jezika pod vodstvom učiteljice **Vide Srdoč**. Najprej je učenka **Tamara Grmača** prebrala črtico **Franja Frančiča** Ta čudovita pokrajina, nato pa sta **Lara Vuković** in **Neela Pančič** doživeto recitali pesmi Španska vas in Laž ima kratke noge **Miroslava Košute**. Tudi odrasli udeleženci pouka so se izkazali z interpretacijami vedno

bolj aktualnih pesmi Ivana Zajca: **Viktor Sabadin** je recital pesem Delitve, **Elvis Horzović** pesem Ocenjevalci, **Lejla Rizvanović** Pivci tišine in **Majda Udovičić** Preiskovalci. Občinstvo jih je nagradilo s prisrčnim aplavzom.

Uvod v literarni večer s Polono Glavan je podal Neven Ušumović, ki je predstavil njen zadnji roman Kakorkoli, bolj natančno, analiziral je njegov hrvaški prevod Kako god, prevajalke in knjižne kritičarke **Jagne Pogačnik**. Poudaril je, da je Glavano-va družbeno in jezikovno podobo današnje Ljubljane prikazala skozi dva lika: najstnice Lily in študentke Alje. Opozorila je na pomanjkljivosti slovenske družbe – socialno ogroženost in marginalizacijo posameznikov, kar pa ni značilno samo za Slovenijo, temveč za vse države nekdanje Jugoslavije. Na oblasti so vedno isti politiki, ki delujejo pod motom divide et impera, z manipulacijami in lažmi. Posledica tega je pomanjkanje strpnosti, pravičnosti in solidarnosti v državi.

Motivacijska moč umetnosti

Avtorica je v pogovoru z Ireno Urbič razkrila, da ji veliko pomenita tudi poezija in glasba. Kot članica pevskega zbora Kombinat iz Ljubljane poje pesmi upora iz vseh časovnih obdobij in z vsega sveta. Prav to, da z dobro knjigo ali glasbo spodbudi k razmišljanju, je namen umetnosti. Zlasti glasba ima posebno mobilizacijsko moč. V Umagu smo imeli pred dvema letoma priložnost prisluhniti

Nagovor predsednice SKD Ajda Danice Bojković.

Učenje slovenščine po tem modelu je že zaživelo v nekaterih osnovnih in srednjih šolah. Letos celo praznujemo 10. obletnico uvedbe slovenščine v prvo šolo na Hrvaškem po modelu C. To je bilo na OŠ Pečine na Reki, kjer pouk slovenščine poteka še danes. Pouk poteka še v naslednjih osnovnih šolah: OŠ Dr. Andrije Mohorovičiča, Matulji, OŠ Vazmoslava Gržalja, Buzet in OŠ Kozala. Pouk poteka tudi na srednjih šolah, in sicer na Drugi gimnaziji Varaždin, Gimnaziji Pula in Školi primijenjenih umjetnosti i dizajna Pula. Trenutno slovenščino obiskuje 186 učencev.

Če mislite, da je to veliko, je treba poudariti, da so nekateri drugi pripadniki manjšin, čeprav jih je po zadnjem popisu iz leta 2011 manj kot Slovencev, veliko bolj uspešni in imajo večje število učencev, ki se učijo svojega maternega jezika.

Veliko povedo podatki iz šolskega leta 2015/2016, o številu šol na Hrvaškem, v katerih je potekal pouk po modelu C (podatkov za lansko leto še ni). Razmerje med številčnostjo narodnostne manjšine, številom šol in številom učencev je zelo ilustrativno (glej tabelo).

Zastavlja se vprašanje: Ali lahko še kaj naredimo tudi Slovenci na Hrvaškem, v svoji lokalni skupnosti, da slovenščino uvedemo še v nekatere druge šole na Hrvaškem?

Barbara Riman

Irena Urbič, Polona Glavan in Neven Ušumović (z leve).
Obe foto: Vesna Šereš

Kombinatu; spomnimo se, da je cela dvorana pela z zborom, saj so pevke ustvarile posebno vzdušje in so tudi motivacijsko delovale na poslušalce.

Polona Glavan, rojena leta 1974 v Ljubljani, je diplomirala angleščino in primerjalno književnost. V srednji šoli je začela s pisanjem proze in poezije. Že njen prvi roman Noč v Evropi je bil leta 2012 nominiran za najpomembnejšo slovensko literarno nagrado Kresnik, leta 2004 je objavila Gverilce in isto leto dobila nagrado Zlata ptica za posebne dosežke na področju literature.

Polna dvorana Mestne knjižnice, ne samo naših članov, ampak tudi ostalih ljubiteljev lepe književnosti je pozorno sledila besedam književnice in jo na koncu nagradila z velikim aplavzom. Predsednica Ajde je damama podarila šopka. Druženje in razprave so se nadaljevali ob sladica in dobri kapljici.

Danica Bojković

Svet za narodne manjšine RH

Kdo bo zastopal slovensko skupnost?

Hrvaška vlada je 21. februarja predstavnike manjšin pozvala, naj do 5. marca predlagajo svoje predstavnike v Svet narodnih manjšin RH, ki je ključno telo za manjšinsko politiko na Hrvaškem. Dosedanjim članom je mandat potekel 27. marca.

Poziv je bil 22. februarja objavljen v dnevnem tisku (Večernji list, Jutarnji list, Novi list, Glas Istre in Glas Slavonije) ter uradnem listu Narodne novine. K podajanju kandidatur so bili povabljeni sveti narodnih manjšin ter manjšinska društva in organizacije, verske skupnosti, pravne in fizične osebe.

Sveti narodnih manjšin lahko predlagajo kandidate in kandidatke za 7 članov oz. članic Sveta za narodne manjšine RH.

Manjšinska društva in organizacije, verske skupnosti, pravne in fizične osebe, državljan in pripadniki narodnih manjšin pa so bili povabljeni, da predlagajo kandidate in kandidatke za 5 članov tega telesa, in sicer iz vrst vidnih posameznikov s področja kulturnega, znanstvenega, strokovnega in verskega življenja, in ki se izrekajo kot pripadniki oz. pripadnice narodne manjšine.

V pozivu je bilo poudarjeno, da bi pri predlaganju kandidatov in kandidatke veljalo upoštevati tudi zastopnost žensk in mladih. Med drugim je bilo navedeno, da se bo pri imenovanju članov upošteval delež pripadnikov določene manjšine v celotnem prebivalstvu.

Slovensko skupnost je v dosedanjih štirih mandatih od ustanovitve Sveta za narodne manjšine RH uspešno predstavljal predsednik krovne organizacije **Darko Šonc**.

Barbara Riman

O naši prepoznavnosti v Sloveniji

Predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Barbara Riman** je bila 10. februarja gostja Intervjuja, nedeljske pogovorne oddaje na TV Slovenija. Voditeljica **Ksenija Horvat** jo je med drugim vprašala tudi, zakaj po njenem mnenju širša javnost v Sloveniji tako slabo pozna slovensko skupnost na Hrvaškem in kako se sama počuti kot pripadnica slovenske manjšine. Pogovor si lahko pogledate na spletu (<https://4d.rtvsllo.si/arhiv/intervju-tv/174594287>). (jpt)

Darilo osrednji knjižnici za Slovence: 697 slovenskih knjig

Začetek leta sta zaznamovala pomembna kulturna dogodka: 11. februarja so člani karlovskega Slovenskega doma praznovali Prešernova dan, 20. februarja pa sta poslanki Državnega zbora v Karlovec prinesli knjige, ki so jih rojaki iz zamejstva namenili Slovencem na Hrvaškem.

Nastopajoči v otroški predstavi in gostje na kulturnem prazniku.

V delegaciji iz Slovenije, ki je 20. februarja obiskala Karlovec, sta bili predsednica Komisije Državnega zbora za odnose Slovenci v zamejstvu in po svetu **Ljudmila Novak**, sekretarka **Barbara Medved Špiletič**, poslanka v skupini SMC **Mateja Udovč** in višji sekretar Urada vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu **Rudi Merljak**. Mestni knjižnici I. G. Kovačiča, ki je tudi osrednja knjižnica za Slovence na Hrvaškem, so izročili 697 knjig, domačih in tujih avtorjev, ki so jih zbrali slovenski rojaki zunaj meja Slovenije. Ravnateljica knjižnice **Jasmina Milovčič** in vodja slovenskega oddelka **Vedrana Kovač Vrana** sta se zahvalili za darilo in goste povabili k ogledu razstave o dr. Francetu Prešernu, ki so jo v knjižnici pripravili ob slovenskem kulturnem prazniku. V pogovorih je sodelovala predstavnica slovenske narodne manjšine mesta Karlovec in predsednica Kulturnega društva Slovenski dom Karlovec **Marina Delač - Tepšič**. Navzoči so bili tudi slovenska veleposlanica v Zagrebu dr. **Smiljana Knez**, karlovški župan prof. **Damir Mandić** in načelnica za šolstvo Karlovske županije **Marija Medić**. Gostje iz Slovenije so predstavnikom karlovskega

Vedrana Kovač Vrana, Marija Medić, Jasmina Milovčič, Marina Delač - Tepšič, Mateja Udovč, Rudi Merljak, Smiljana Knez, Damir Mandić, Barbara Medved Špiletič (z leve). Obe foto: I. Čepurkovski

Slovenskega doma izrekli zahvalo za ohranjanje slovenske pisane besede, kulture in narodne identitete.

Za praznik izvirna lutkovna predstava

Osrednja slovesnost v počastitev slovenskega kulturnega praznika je potekala 11. februarja v razstavnem prostoru Šestič mestne knjižnice I. G. Kovačiča. Praznično čestitko je navzočim izrekla predsednica društva Slovenski dom Karlovec Marina Delač - Tepšič, ki je ob tem tudi pohvalila vzorno kulturno sodelovanje z osrednjo knjižnico za Slovence na Hrvaškem v Karlovcu. Sledilo je odprtje razstave o Francetu Prešernu v sliki in besedi, ki jo je pripravila Vedrana Kovač Vrana, vodja slovenskega oddelka knjižnice. Lutkovno predstavo Erikove Prešernove zgodbe avtorice **Matee Hotujac Dreven** so izvedli udeleženci tečaja slovenskega jezika. Pritegnila je tudi najmlajše obiskovalce prireditve. V nadaljevanju so obiskovalci spoznali uglasbljeno Prešernovo poezijo. Praznovanje se je nadaljevalo s pogostitvijo ter druženjem, ki je potekalo v veseljem razpoloženju.

Marina Delač - Tepšič 🇺🇳

Februarja dve muhi na en mah: skupščina Lipe in praznični program

Člani zadrške Lipe so februarja pripravili že 143. program od začetka delovanja društva: na srečanju 15. februarja v multimedijški dvorani Mestne knjižnice Zadar so hkrati praznovali Prešernov dan in izpeljali štirinajsto redno letno skupščino.

Na srečanju je člane in goste pozdravila predsednica **Darja Jusup**, ki je poudarila osrednji cilj društva: spodbujanje mednacionalnega sodelovanja ter ohranjanje slovenskih običajev in jezika. Posebej je poudarila, da so zadrski Slovenci uspešni in visoko integrirani v hrvaško družbo.

O pomenu Prešernovega dne je spregovorila **Andreja Malta**, tajnica Lipe. Povedala je, da so Slovenci edini na svetu, ki svoj kulturni dan obeležujejo kot državni praznik.

Člani Lipe so na skupščini potrdili poročilo o delu v preteklem letu in program dela za letošnje leto. V poročilu za leto 2018 je predsednica spomnila na številne dejavnosti, o katerih so

Predsednica zadrške Lipe Darja Jusup s Triom vetrnica. Foto: Ante Kolanović

Številni gostje na letni skupščini društva in proslavi Prešernovega dneva. Foto: Marin Gospić

bili sicer sprti obveščani tudi bralci Novega odmeva, med drugim na praznovanje kulturnega dne, mednarodno likovno kolonijo Maj 2018 Turanj, razstavo del, ki jih je ustvarilo 14 sodelujočih slikarjev, nastop blejskih folkloristov in postavitev stojnice slovenskih tradicionalnih jedi na mednarodnem dnevu kulturne raznolikosti, sodelovanje na sejmu cvetja, prireditvi Ladja kulture ter literarnih srečanjih, na katerih sta Andreja Malta in **Marija Ivoš** recitali v slovenskem in hrvaškem jeziku.

Navzoči so soglasno sprejeli finančno poročilo za leto 2018 ter načrt za letošnje leto, ki ju je podala predsednica nadzornega odbora **Katarina Bezić**.

V kulturnem delu programa je Andreja Malta razmišljala o pomenu kulture, **Zorica Buljanović** je recitala avtorske pesmi, Marija Ivoš pa svoje spomine na Teto Malčko. Pesem iz zbirke V pesmi potisnjena je recitala **Adrijana Ivoš**, vnukinja avtorice Marije Ivoš.

V okviru kulturnega sodelovanja s Slovensko izseljensko matico iz Ljubljane so nastopili ljudski godci iz Tria vetrnica iz Gorišnice pri Ormožu. Trio je pod vodstvom **Konrada Kostanjevca** izvedel splet narodnih in umetnih pesmi.

Med gosti so bili član Sveta srbske nacionalne manjšine in Koordinacije narodnih manjšin Zadrske županije **Mile Matić**, predsednica Makedonskega društva Biljana **Mirjana Majić** in predsednik zadrske podružnice Hrvaškega književnega kluba **Nikola Šimić Tonin**.

Praznovanje se je nadaljevalo s pogostitvijo, ob pesmi in v veselem razpoloženju.

Darja Jusup 🗣️

Split

Tradicionalna glasba povezala Slovenijo in Dalmacijo

Splitski Triglav je ob Prešernovem dnevu pripravil praznični večer v čudovitem ambientu Gotske dvorane Muzeja mesta Splita. Večer umetnosti, kulture, glasbe in vokalne lirike sta ustvarila izjemna glasbenika, basist Marijo Krnić in pianist Tonči Tranfić.

Po koncertu je Marijo Krnić novinar-ki **Mireli Meić** povedal: »Na povabilo Slovenskega kulturnega društva Triglav iz Splita, ki združuje slovenske Dalmatince ali dalmatinske Slovence, sva se s pianistom Tončijem Tranfićem odločila povezati Slovenijo in Dalmacijo -, kako drugače, kot s tradicionalnimi napevi. Tako sva lahko najbolje prikazala bogastvo glasbenega ustvarjanja obeh narodov. Prvi del koncerta sva posvetila hrvaški, dalmatinski glasbi, drugega pa slovenskemu izročilu. Odločila sva se izbrati prav tista dela, ki v priredbah eminentnih skladateljev, z njihovim domiselnim pristopom temu dragocenemu gradivu dajejo dodatno in neverjetno lepoto.

Tako je bil v Splitu prvič izveden celoten ciklus Varoških pesmi iz Splita in Kaštela slavnega hrvaškega skladatelja in dirigenta Borisa Papandopula, enega najplodnejših avtorjev v hrvaški glasbi. V ciklusu iz leta 1950 je enajst pesmi ljubezenske tematike razvrščenih po načelu kontrasta. Pevec tradicionalne napeve poje po skladateljevih zapisih, pianist pa jih obogati z razkošnimi barvami neoklasicističnih obeležij. Ta uspešna sinteza tradicionalnega in sodobnega glasbenega izraza je pravi mali biser Papandopulovega opusa.

Moja velika želja je bila javnosti predstaviti čudovit cikel, v katerem se nizajo majhni "hiti" dalmatinskih pesmi. Ob sijajni glasbi smo se poskušali spomniti skoraj pozabljenega vokalnega dela našega velikega skladatelja.

Drugi del programa je sestavljalo osem slovenskih pesmi, šestih ljudskih in dveh avtorskih, ki sta si z lepoto melodične linije in besedila pridobili priljubljenost in status ljudskih pesmi. V tem raznovrstnem pristopu do tradicionalnih pesmi, navdihnenih z ljubeznijo do ljubljene osebe in domovine, smo znane napeve odeli v zgodnje- in poznoromantično, impresionistično ali pa neoklasicistično oblačilo.

Največja nagrada za ves trud pa je prepolna dvorana prekrasnih ljudi, ki uživajo skupaj s teboj,« – je sklenil Marijo Krnić.

Občinstvo, ki je napolnilo dvorano, je zares uživalo in z gromkim aplavzom in glasnimi bravo izražalo svoja globoka doživetja ter tudi željo, da se tak koncert čim prej ponovi in vsekakor predstavi tudi ljubiteljem glasbene umetnosti v Sloveniji.

Zares nepozabno lep večer, užitek za dušo, srce, uho in oko.

Vera Hrga 🗣️

Koncert izjemnih glasbenikov – pianista Tončija Tranfića in basista Marija Krnića. Foto: Ana Božulić

Slovenska proslava v županijski palači

Slovensko kulturno društvo Nagelj, Društvo hrvaško-slovenskega prijateljstva (HSDP) Varaždin ter predstavniki slovenske narodne manjšine Varaždinske županije, Mesta Varaždina in občine Cestica so 11. februarja pripravili skupno slovesnost ob Prešernovem dnevu.

Slovesnost je potekala v veliki skupščinski dvorani Županijske palače na Franjevačkem trgu v Varaždinu. Vodila jo je predsednica HSDP in predstavnica slovenske narodne manjšine Varaždinske županije **Barbara Antolić Vupora**. Poudarila je prizadevanja za ohranjanje slovenske kulturne identitete, jezika in običajev na širšem varaždinskem območju. V kulturno-umetniškem programu so nastopili Pevska skupina Nagelj pod vodstvom **Ivane Dolenc** ter dijaki Druge varaždinske gimnazije pod vodstvom prof. **Miroslava Gradečaka**.

Ob slovenskem kulturnem prazniku so zbranim čestitali namestnik župana Varaždinske županije **Robert Vugrin**, ambasadorica hrvaške kulture v Sloveniji prof. **Dunja Pavelić Bežjak**, predstavnik Koordinacije hrvaških društev prijateljstva **Andrija Karafilipović**, predstavnik Mesta Varaždina **Dražen Dretar**, znan varaždinski gimnazijski profesor **Marijan Husak** in drugi.

Miroslav Marković 🗣️

V okviru praznovanja Prešernovega dne na varaždinskem območju je 13. februarja na odru Zvonimira Rogoza v varaždinskem HNK gostovala predstava SLG Celje Oče. Dramsko uprizoritev po pisni predlogi **Floriana Zellerja** iz leta 2012 je režiral **Jernej Kobal**. Predstava je v Sloveniji dobila odlične kritike.

Nastop učenk Druge varaždinske gimnazije in pevske skupine Nagelj.

Robert Vugrin, Barbara Antolić Vupora, Andrija Karafilipović (z leve). Obe foto: Krešimir Đurić

Tršće

Knjiga ljudskih pesmi iz Gorskega kotarja

O ljudskem petju v Gorskem kotarju se ve zelo malo, zato je potrebno pozdraviti izdajo knjige Matice Hrvatske ogranak Čabar z imenom **Varihe**. V njej so objavljeni zapisi pesmi, zbranih leta 1950 v Slavoniji, kamor se je preseljevalo prebivalstvo malih zaselkov iznad izvira Kolpe.

Zapise Stjepana Stepanova so domačini jezikovno korigirali, znotni zapis je uredil dirigent in skladatelj **Dušan Prašelj**, ki je dodal še zborovsko priredbo ene od pesmi. Tako je nastala pesmarica s 27 ljudskimi pesmimi, pretežno slovenskega izvora, ki so se prepevale ob različnih priložnostih. V zbirko je vključen članek, ki sta ga o teh zapisih napisali raziskovalki **Kristina** in **Barbara Riman**. Povod za izdajo zapisov je bil obisk arhiva Inštituta za etnologijo in folkloristiko v Zagrebu, v okviru bilateralnega projekta hrvaških in slovenskih etnologov, pri katerem je sodeloval domačin **Marko Smole** in Matico opozoril na te zapise.

Upamo, da bodo zbori in ljudski pevci v zbirki našli zanimiv material za svoje nastope, nekaj od tega je na predstavitvi 8. decembra v Tršču (po domače *Trstju*) odlično izvedel mešani pevski zbor iz Ravne Gore.

Marko Smole 🗣️

Mešani pevski zbor iz Ravne Gore ob predstavitvi pesmarice s čabarskega območja. Foto: Marko Smole

Med Prešernovimi portreti harmonija poezije in glasbe

Sodelovanje celjske in puljske knjižnice se nadaljuje. 15. februarja je bila v počastitev slovenskega kulturnega praznika in 170-letnice Prešernove smrti v Mestni knjižnici in čitalnici Pulj odprta razstava 17 pesnikovih upodobitev. V programu so nastopali pevci, glasbeniki in recitatorji društva Istra.

V knjižničnih prostorih večkrat potekajo slovensko obarvani dogodki, v katerih sodelujemo tudi člani društva. Tu je društvo priredilo predstavitev knjig v lastni izdaji. Ko so se letos na pobudo strokovnega sodelavca Osrednje knjižnice Celje odločili, da razstavijo Prešernove portrete, je bilo skoraj samoumevno, da se pridružimo in sodelujemo na otvoritvi. Naš zbor *Encijan* je pod vodstvom dirigentke **Ine Cerovečki** zapel dve pesmi, eno ob spremljavi instrumentalne skupine *Aqua vita*, ki jo sestavljajo **Alen Belullo** kitara, **Tomo Divič**, bas kitara, **Srečko Savretič**, violina in **Emma Ulemek**, klavir. Članice dramske sekcije našega društva **Danica Avbelj**, **Damijana Pezdirc**, **Antonija Bubič**, **Štefanija Sliško** in **Klaudija Velimirovič** so recitirale Prešernove pesmi.

Vsekakor velja poudariti, da nas takšna sodelovanja bogatijo, prinašajo nam odmevnost in prispevajo k boljšemu seznanjanju okolja z našim delovanjem.

Pa tudi sodelovanja z drugimi slovenskimi društvi imajo še kako pomembno vlogo v našem delovanju. Naj omenim Koordinaci-

Članice dramske sekcije s predsednico društva Danico Avbelj (v ospredju). Foto: arhiv društva

jo slovenskih društev v Istri (vključeno je šest društev), v kateri se snujejo skupni programi, med njimi že tradicionalni Dnevi slovenske kulture v Istri in skupno praznovanje Prešernovega dne. Letos se je odvijalo 8. februarja v organizaciji društva Oljka v Poreču. Tudi na njihovi prireditvi so nastopale članice naše dramske sekcije s Prešernovo poezijo.

Želimo si, da bi slovenska društva tudi v širšem prostoru Hrvaške večkrat medsebojno gostovala, saj je te izmenjave zdaj premalo. Že nekaj let je minilo, odkar je tedanji predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Darko Šonc** pozval vsa društva k medsebojnemu obveščanju, kakšne programe nudijo za gostovanja. Zdaj je priložnost, da tudi sama povabim k takšni izmenjavi.

Klaudija Velimirovič 🇺🇸

Učenci slovenščine na OŠ Kozala gostili podgrajske škoromate

V okviru sodelovanja z osnovno šolo Rudolfa Ukoviča in društvom Škoromati iz bližnjega Podgrada so učence slovenskega jezika in kulture na reški osnovni šoli Kozala v predpustnem času 22. februarja obiskale značilne podgrajske pustne šeme, škoromati.

Predstavniki društva Škoromati **Edvard Petrač** in mladi naraščaj, **Nik**, **Žiga** in **Rok**, so predstavili del te bogate pustne tradicije, omenjene v zapisih pred več kot petsto leti in ki velja za najstarejšo na Slovenskem. Dva zvončarja in kleščar so le trije liki izmed sedemnajstih, ohranjenih v škoromatiji v tej vasi na Bistriškem, kjer imajo škoromati tudi muzej. Učenci slovenščine na OŠ Kozala so si jih z zanimanjem ogledali, ugotovili, da so malo podobni tukajšnjim zvončarjem, njihovo močno zvonjenje, s katerim so preganjali zimo tudi na Reki, pa je na šoli pritegnilo pozornost in odmevalo tudi v drugih razredih.

Učiteljica slovenščine **Sandra Grudenic**, pobudnica sodelovanja s podgrajsko šolo,

je ob tem napovedala več stikov z učenci slovenskih šol tudi v prihodnje, do konca šolskega leta pa izlet v Slovenijo in obisk ilirskobistriške knjižnice. S posebnim zadovoljstvom je ob tej priložnosti omenila tudi nedavno razveseljivo odločitev pristojnega hrvaškega ministrstva, ki je na prošnjo OŠ Kozala odobrilo dodatno število ur za pouk slovenščine. Ta poteka kot izbirni predmet oz. v okviru manjšinske zakonodaje po t. i. modelu C in v tem šolskem letu ga obiskuje trideset učencev, od tega kar trinajst prvošolčkov.

Dogodka sta se udeležila tudi **Boris Rejec**, kot predsednik slovenskega manjšinskega sveta Mesta Reka, ki določene vsebine tega pouka že četrto leto finančno podpira, in

Podgrajski škoromati Nik, Žiga in Rok na reški OŠ Kozala. Foto: Marjana Mirković

predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Barbara Riman**, kot mati prvošolčka, ki pouk slovenščine obiskuje z velikim veseljem, enako kot njegovi vrstniki, ki so vsi po vrsti pohvalili učiteljico in izrazili navdušenje nad učenjem slovenščine.

Marjana Mirković za Sopotja 🇺🇸

Spominska plošča na kraju nesojene Plečnikove cerkve

Slovenska skupnost v Osijeku je ponosna, ker se v tem delu Hrvaške ohranja spomin na Plečnikovo kulturno dediščino. 17. decembra lani je bila na Trgu Ljudevita Gaja, kjer so leta 1940 začeli graditi cerkev po Plečnikovih načrtih, odkrita spominska informativna plošča.

Na spominski informativni plošči so zapisani ključni podatki o Plečnikovem projektu: kdaj in kako ga je načrtoval, kdaj in kako se je začela gradnja ter kdaj in kako so že postavljene cerkvene temelje in podporni zid porušili. Spomnimo: Plečnik je leta 1938 zmagal na razpisu za izgradnjo svetišča Jezusovega srca s cerkvijo in sa-

mostanom v Osijeku. Gradnja se je začela leta 1940, in do druge svetovne vojne so dela že lepo napredovala. Po nekaterih podatkih (med drugim jih navaja Ika) je bilo do prekinitve del za projekt zbranega dovolj denarja; po preračunih bi ta sredstva danes dosegla 1,6 milijona evrov. Po koncu vojne se dela niso nadaljevala, po nalogu tedanje oblasti so leta 1948 vso dotedanjo gradnjo porušili z miniranjem.

Spominsko informativno ploščo so odkrili jezuitski superior p. **Sebastijan Šujević** in predsednik iniciativnega odbora p. **Zdravko Knežević**, ki jo je tudi blagoslovil. Hrvaško himno je zapel moški pevski zbor Zrinski iz Osijeka. Pozdravne besede slovenske veleposlanice na Hrvaškem **Smilje Knez** je navzočim prenesel **Zvonko Horvat**. (Ika/zh) 🗣️

Zvonko Horvat pred spominsko informativno ploščo na kraju, kjer je Plečnik načrtoval Svetišče Jezusovega srca. Foto: arhiv društva

Med pobudniki postavitve plošče je bil tudi Zvonko Horvat iz SKD Stan-ko Vraz, ki je v Novem odmevu leta 2014 (v številkah 53 in 54) poročal o načrtih za ožvitev spomina na Plečnikov projekt, ki bi lahko utonil v zgodovinsko pozabo, ter pridobivanja podpore pri krajevnih oblasteh.

Seminar in medsebojno spoznavanje

Po strokovnem srečanju še prijetno druženje s Čehi v Daruvarju

Koordinacija svetov in predstavnikov nacionalnih manjšin Mesta Zagreb je 4. in 5. marca že sedmič organizirala seminar za člane, tajnike in knjigovodje v Daruvarskih toplinah. To je bila tudi priložnost za spoznavanje dolgoletnega uspešnega delovanja češke manjšine v tem delu Hrvaške.

Seminar je bil posvečen seznanjanju z akti in dopisi urada za medkrajevno in mednarodno sodelovanje ter spodbujanju človekovih pravic. Beseda je tekla tudi o prihajajočih manjšinskih volitvah ter pravilih javnega naročanja. Potekala je tudi 16. seja Koordinacije. Na dileme udeležencev je odgovarjal tudi vodja službe za narodne manjšine Mesta Zagreb **Andrija Petrović** s sodelavci. Bilo pa je tudi dovolj prostega časa, ki so ga udeleženci koristno uporabili za druženje in izmenjavo izkušenj, kar tudi prispeva k dobremu medsebojnemu sodelovanju.

Iz vrst slovenske narodne manjšine sta se seminarja udeležila predsednik in tajnica SSNM MZ, **Darko Šonc** in **Agata Klinar Medaković**. Drugi dan srečanja so udeleženci preživel v Daruvarju in se tam najprej sešli z županom **Damirjem Leničkom**. Pridružili so se jim saborski poslanec češke in slovaške manjšine **Vladimir Bilek**, namestnica vodje urada za medkrajevno in mednarodno sodelovanje ter spodbujanje človekovih pravic Mesta Zagreba **Elizabeta Knorr**, finančni svetovalec zagrebškega župana **Slavko Kojić** in predsednik Sveta bošnjaške narodne manjšine Mesta Zagreb **Harun Omerbašić**.

Bogata dejavnost češke manjšine

Prijazni gostitelji iz češke manjšine so nas sprejeli na sedežu Zveze Čehov na Hrvaškem, kjer delujeta tudi urad poslanca češke in slovaške manjšine ter založniška hiša Jednota. Ta od leta 1946 izdaja istoimenski tednik v češčini (s hrvaškim povzetkom). Pri Jednoti izhaja tudi mesečnik za otroke Dječji kutak, enkrat letno pa Češki pučki kalendar in časopis Pregled.

Spoznali smo bogato zgodovino in dolgoletno uspešno delovanje češke manjšine. Obiskali smo češki vrtec Ferda Mravenca in češko osnovno šolo Jana Amosa Komenskega, v kateri se češčina poučuje po modelu A (vsi predmeti so na češčini).

V toplem zimskem dnevu je sledil sprehod po Daruvarju s prvo hrvaško vodičko na kolesu in predsednico mestnega sveta **Snježano Sabo**. Ogleдали smo si pravoslavno in katoliško cerkev, Julijev park in Rimski gozd. Spomnili smo se Tonija Hnojčika, enega od najboljših hrvaških fotoreporterjev, ki je velik del kariere posvetil fotografiranju narodnih manjšin. Umril je pred slabim letom. Prižgali smo svečo na njegovem grobu na Češkem pokopališču v Daruvarju. (akm) 🗣️

Udeleženci seminarja pred stavbo Zveze Čehov in Jednote v Daruvarju. Foto: Z. Balaž-Piri

Nemirni in plodni puljski dnevi največjega slovenskega pisatelja

Malokdo ve, da je slovenski pisatelj Ivan Cankar (1876–1918) kratek čas živel tudi v Pulju. To je bilo poleti 1889, ko je tam pisal svojo prvo dramo Jakob Ruda, uredil pesniško zbirko Erotika in se učil italijanščine.

Kaj je Cankarja pripeljalo v Pulj, tedaj središče avstro-ogrske mornarice? V tem istrskem obmorskem mestu je živel njegova sestra Neža, ki se je pri 18 letih zelo dobro poročila z mornariškim častnikom Ivanom Počem, po rodu iz Semiča v Beli krajini. K Neži so se preselile vse sestre: Ivana, Francka in Karolina, po materini smrti leta 1897 pa tudi oče Jožef, ki se je v Pulju preživljal kot krojač - šival je uniforme za mornariške častnike. Cankar je v pismih iz puljskega obdobja navajal naslov: Via Giulia 9, Pola.

Selitve in odhod na morje

Cankar je bil zelo navezan na mater Nežo, ki mu je bila v veliko oporo tako v težkem otroštvu kot pozneje, ko je potreboval spodbudo na trnovi študentski in literarni poti. Po njeni nenadni smrti se je veliko selil: julija 1889 iz Ljubljane v Pulj, kjer je ostal do sredine oktobra, nato ga je jeseni zopet privabil čar dunajskega duševnega ozračja. Na Dunaju je nemirno življenje literata, novinarja in boema živel 11 let. Septembra 1909 se je odpravil k bratu Karlu, ki je bil katoliški duhovnik v Sarajevu, in tam ostal dva meseca kot gost nadškofa Josipa Stadlerja. V Sarajevu je dokončal svoje kultno delo Hlapci, nato pa se novembra vrnil domov in vse do smrti leta 1918 »romal križem po slovenskih krajih«. Največ časa je preživel na Rožniku, umrl pa je v Ljubljani. Odhod v Pulj poleti 1889 je bil za Cankarja močna intimna prelomnica, saj se

Puljska arena nekoč. Foto: flickr.com

je pred tem zaljubil v sedemnajstletno dijakinjo Anico Lušin. Ta je kot sirota brez staršev s sestro Minko stanovala pri očimu v ljubljanskem Kolizeju. Svoji »prvi pravi ljubezni, srni, rjavooki Anki«, kot jo je opisoval, je Cankar redno pisal. Ohranjenih 23 pisem iz Pulja velja za pomemben dokument časa. Romantična vsebina je preprejena z utrinki o življenju v Pulju.

Cankarjeva Istra in Pulj

Pisal je, da sta ga polkletno stanovanje v mestu, v katerem ni imel prijateljev in družbe, ter od sonca razžarjena istrska pokrajina, navdajala z otožnostjo: *»Zdi se mi, da je vse mrtvo in tuje okrog mene. To dolgočasno, od solnca ožgano mesto, ti neznani, pusti obrazi — ah, vse mi je neizmerno zoperno in na prsa mi lega kakor še nikdar težki čut osamljenosti. Jediní prijatelj, ki ga imam tukaj, je morje. Jaz imam rad te brezmejne, temne valove, ki se zablešče samo časih, kakor bi se vsipali kristali nanje. In kadar šumijo in šepetajo z udušenim, boleznim glasom, zdi se mi, da trpijo tiho, skrito trpljenje, kakor jaz. Hodil bi po obrežju ves dan in gledal v daljno, megleno daljavo, kjer se poljublja ta nebo in morje.«* (Iz pisma z dne 4. 7. 1889.) V enem od pisem naletimo na izjemno zanimiv opis tamkajšnjih deklet: *»Sinoči je bil jasen, lep večer in na korzu je bila godba; ljudi se jo trlo po trgu in bližnjih ulicah - sami neznani obrazi in povsod ta nelepa isterska italjanščina, ki mi je do duše zoperna. Ženske izgledajo tu nekako impertinentno*, precej drugače kakor v Ljubljani: večji del so po licih napudrane, obrvi in usta pa si slikajo: polovica obrazov je belih, s široko brado, polnimi lici in nizkim čelom; oči ne velike, črne in lokave, usta polna in široka: lepše so kmetice, ki prihajajo zjutraj v mesto; obraze imajo rjave in oči bleščeče, — frizuro pa nenavadno smešno*

Ivan Cankar. Foto: DLIB

— kakor bi nosile okrog glave krono iz drobnih črnih polžkov.« (iz pisma brez datuma; op.*: vsiljivo). Ali se je s katerim od deklet tudi zblížal? Cankarjevi biografi dopuščajo možnost, da se je to zgodilo in da je prav zato ugasnila romantična ljubezen z Anko. V knjigi Krpanova kobila (izšla je leta 1907) Cankar v spominih na Pulj omenja Marietto, s katero sta v vročem soncu poležavala pod figo: *»Kje si zdaj, Marietta? Široke, polne, temnordeče so bile njene ustnice; njene oči, poševno zarežane, podolgaste, kakor dvoje mandeljnov, so gledale živo iz teme. Šla sva na vrt; jaz sem ležal na hrbtu, roke pod glavo in sem gledal v nebo, ki se je svetilo dremotno izza temnega figovega listja; Marietta je trgala zrele, že cukrene fige od nizkih vej, zato ker sem bil lačen; prinesla mi je v vrču vode, zato ker sem bil žejen. Nato je legla poleg mene in jaz, ki je nisem videl in ki sem strmel v nebo v trudni, opojni omotici, sem čutil v vsem telesu bujno toploto njenih mladih ustnic . . . Kje si zdaj, Marietta?«*

Sledovi ustvarjalnih dni

Kako je Cankar preživljal čas »v pustem vročem istrskem gnezdu«, kot je tudi opisoval Pulj? Učil se je italijanščine, saj si je ob prihodu v Pulj postavil cilj, da se tega jezika do jeseni naučiti tako gladko, da bo italijanske pisatelje lahko bral v izvorniku. Predvsem pa je veliko ustvarjal. Uredil je zbirko ljubezenske poezije in jo iz Pulja poslal v založniški hišo Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani. Tam je izšla ne-

kaj mesecev pozneje, marca 1899, pod naslovom Erotika. Zaradi preveč nazornih ljubezenskih opisov jo je ljubljanski škof Anton Bonaventura Jeglič ukazal pokupiti in sežgati 700 izvodov. Cankar je v Pulju napisal tudi svojo prvo dramo Jakob Ruda. Iz pisem Anici ter prijatelju in pesniku Otonu Župančiču je razbrati, da je pisal v glavnem ponoči, ko se je vse umirilo. Drama opisuje propad vrhniškega mogotca Jakoba Rude, v ospredju pa je njegova etična dilema, ali naj hči Ano na silo poroči s premožnim snubcem in tako reši svojo tovarno, ali pa naj ji dovoli,

da se poroči iz ljubezni. Takoj po njenem izidu leta 1900 so dramo uprizorili na odru ljubljanske Drame (6. marca 1900). Naslovno vlogo je igral Ignacij Borštnik, Cankarjev dober znanec, ki je takrat deloval v Zagrebu. Prav Borštnik je zaslužen za prvi prevod Cankarjevega dramskega dela v hrvaščino in prvo uprizoritev zunaj Slovenije: prevedel je Jakoba Rudo, dramo režiral in v njej igral glavno vlogo (22. decembra 1900). Prevod je ostal v rokopisu in ni ohranjen. Ohranile pa so se ne prav laskave ocene predstave v Hrvaškem narodnem gledališču. (jpt)

Cankarjeva dela in pisma lahko v izvorniku berete tudi na spletu, v Digitalni knjižnici Slovenije (www.dlib.si). Tudi pričujoči tekst je nastal na podlagi teh besedil, kakor tudi drugih zapisov o Ivanu Cankarju v številnih spletnih virih. Tam med drugim najdemo podatek, da je v Pulju umrla Cankarjeva sestra Ivana (leta 1910) in da je na Hrvaškem umrl tudi njegov brat France, in sicer v Popovači leta 1923.

Zgodbe življenja

Judovski deček, ki je vojno preživel v Zagrebu

Sinagoga Maribor je 27. januarja, ob mednarodnem dnevu spomina na žrtve holokavsta, pripravila tradicionalno znanstveno srečanje z naslovom Vsako leto eno ime. Letos sta bili v ospredju dve imeni, Ivan in Ljubica Župančič, ki sta med drugo svetovno vojno živela v Banjaluki in tam pred pregonom ustašev rešila devetletnega judovskega dečka. Zgodba, ki so jo razgrnili, je povezana tudi z Zagrebom.

Dečku je bilo ime **Dan Stockhammer** in ima danes 85 let. Živi na Havajih, od koder je po videopovezavi pozdravil udeležence srečanja in se posebej zahvalil, ker se s pripovedovanjem njihovih zgodb ohranjajo spomini na grozodejstva, ki se ne smejo ponoviti. Danova družina je kmalu po vzpostavitvi NDH pristala v usta-

ških taboriščih. Mamo, sestro in babico so umorili v Jasenovcu. Oče je v ujetništvu zdržal do konca vojne, Dana pa so uspeli pretihotapiti na prostost. Z dedkom sta se zatekla v Banjaluko, kjer jih je sprejel upokojeni slovenski železničar Ivan Župančič. Njegova žena Ljubica je postala Danova druga mama. Po dedkovi smrti je skrb za Dana prevzela Olga Rajšek, po vojni poročena Neumann, ki je živela v Zagrebu, v Derenčinovi ulici 34. Dana je predstavljala kot svojega sorodnika, a jo je soseda razkrinkala in so dečka zaprli. Rešili so ga s posredno pomočjo zagrebškega nadškofa Alojzija Stepinca, a so ga morali prekrstiti oz. pokatoličiti. Po osvoboditvi se je Dan z očetom nastanil v Banjaluki, kjer je maturiral, nato študiral medicino v Zagrebu in leta 1958 doktoriral. Leta 1966 se je z ženo Leo, ki je prav tako preživela holokavst, preselil v Chicago.

Ivan in Ljubica Župančič ter Olga Rajšek so bili leta 2002 proglašeni za pravičnike med narodi. Slovenija ima 15, Hrvaška pa 117 nosilcev tega častnega naziva, ki ga podeljuje izraelski Jad Vašem. (jpt/po časniku Večer in drugih spletnih virih)

Ali ste vedeli....

... da so se Slovenci na Hrvaškem začeli v društva organizirati na začetku 20. stoletja, najprej v Pulju leta 1904, nato v Karlovcu leta 1905 in na Reki leta 1909, vendar so ta društva prenehala obstajati.

... da od društev, ki še vedno delujejo, je najstarejše društvo Slovenski dom v Zagrebu, kjer je še pred tem od leta 1920 krajši čas delovalo društvo Triglav.

... da je reška Bazovica leta 2017 praznovala 70. rojstni dan; Slovenci na Reki so se organizirano prvič zbrali jeseni 1947, na pobudo učiteljice Zore Ausec.

... da je splitski Triglav prvo novo slovensko društvo, ustanovljeno po osamosvojitvi Hrvaške; društvo deluje nepretrgoma od 9. maja 1992

... da je med 16 slovenskimi društvi na Hrvaškem najmlajša umaška Ajda, ustanovljena leta 2011.

... da Slovence na Reki zgodovinski viri omenjajo že v 15. stoletju in da je v začetku 19. stoletja šestina reškega prebivalstva doma govorila v enem od slovenskih narečij, leta 1880 pa še vedno več kot desetina.

... da je po deležu slovenskega prebivalstva skozi zgodovino prednjačil Zagreb, kjer se je že ob popisu leta 1890 več kot 15 odstotkov meščanov opredelilo za Slovence

... da zmotnost predstave o pretežno priselitveni naravi Slovencev na Hrvaškem potrjujejo tudi popisni podatki iz leta 1961, ko je skoraj polovica od

39.101 slovensko opredeljenih prebivalcev na Hrvaškem živela od rojstva.

... da sta bila za priseljevanje Slovencev poleg Varaždina in Karlovca najprivlačnejša največja urbana centra Zagreb in Reka.

... da trideseta leta 20. stoletja pomenijo višek popisne zastopanosti Slovencev na današnjem ozemlju Hrvaške, ko je bilo slovenskih prebivalcev okrog 52 tisoč.

... da je na zadnjem popisu leta 2011 število Slovencev zdrsnilo na 10.517.

(Vir: D. Josipovič, F. Škiljan, Nekateri novejši dileme razvoja slovenske manjšine na Hrvaškem s poudarkom na območju ob meji s Slovenijo, Razprave in gradivo, revija za narodnostna vprašanja št 73, Ljubljana, 2014)

50 let darovanja svetih maš v hrvaškem jeziku v Ljubljani

Januarja je minilo pet desetletij, odkar v slovenskem glavnem mestu potekajo maše v hrvaščini; ob tej priložnosti je v frančiškanski cerkvi na Prešernovem trgu maševal varaždinski škof Josip Mrzljak. Začetki duhovne oskrbe za hrvaške vernike v Ljubljani so povezani tudi z zametki slovenskih maš v Zagrebu. Spomine na to obdobje je za Novi odmev obujal lazarist Anton Pust.

P. Anton Pust (Mirna peč, 1934) je mašniško posvečenje doživel pri 31-ih letih, na praznik Petra in Pavla, 29. junija 1965 v Zagrebu. Štiri leta pozneje je, kot se spominja, vodil prvo slovensko mašo v Kustošiji.

»V 60. letih prejšnjega stoletja sem se kot duhovnik vsak teden zgodaj zjutraj z mopedom, tudi v snegu, iz Ljubljane odpeljal v samostan Marijinih sester na Dobrovi, tam imel mašo in srečanje z novinkami, med katerimi je bilo vsaj pet Hrvatice. Zapeli smo tudi več hrvaških pesmi. Novinke so izrazile željo, da bi imeli ob božiču mašo v hrvaškem jeziku. Poznal sem nekaj hrvaških družin, ki so zamisel navdušeno sprejela. Odločili smo se, da bodo maše potekale v redovni cer-

kvi lazaristov, v cerkvi Srca Jezusovega v Ljubljani,« se spominja pater Pust. Prve maše, ki je potekala na božič leta 1969, se spominja takole: »Zbralo se je lepo število vernikov. Maševal sem jaz, petje pa je vodil salezijanec Anton Rožmarič. Kasneje je večkrat maševal naš sobrat Stanko Žakelj, enkrat tudi škof Stanislav Lenič. Pri mašah sem sodeloval tudi po premestitvi v Šmartno ob Savi, vse do leta 1971 ko sem šel v Beograd. Zdaj hrvaške vernike v Ljubljani oskrbuje frančiškanski pater **Marko Prpa**. Vsako leto v Ljubljano po božiču povabijo enega od hrvaških škofov, lani je denimo maševal kardinal **Vinko Puljić**. Naj omenim, da sta bila leta 1970 v Ljubljani posvečena dva Hrvata frančiškana iz Bosanske province.«

Zametki slovenskih maš v Zagrebu

Kako je zgodovina hrvaških bogoslužij v Ljubljani povezana z zgodovino slovenskih maš v Zagrebu? Pater Pust pripoveduje: »Ko sem pred božičem leta 1968 prosil nadškofa Jožeta Pogačnika za dovoljenje za hrvaško mašo v Ljubljani, mi je dovolil,

če bomo poskrbeli, da bo tudi v Zagrebu maša za slovenske vernike. Poznal sem župnika v Kustošiji Antona Fremlja. Ta nam je leta 1969 omogočil, da smo vsak mesec za Slovence pripravili popoldansko mašo v Kustošiji. Peli so slovenski bogoslovci minoriti, na harmoniju jih je spremljala usmiljenka, Slovenka s. Berta. Tja sem se vozil z avtobusom. Maševanje so nadaljevali sobratje Slovenci, lazaristi iz Vrabč.« Kdaj se je tradicija končala, pater Pust ne ve, saj je leta 1971 odšel v Beograd. (poj) 📌

Redne maše v slovenščini so se v Zagrebu začele 19. maja 1991, tik pred razpadom takratne Jugoslavije. Prvo mašo je daroval takratni voditelj Rafaelove družbe Janez Rihar. Bogoslužja še danes potekajo vsako drugo nedeljo v cerkvi Ranjenega Jezusa, skrb za maševanje pa so prevzeli duhovniki iz Videmske in Leskovške dekanije. Pri mašah poje pevski zbor A. M. Slomška. Pevci in verniki se po bogoslužju srečujejo v Slovenskem domu.

Zgodovina

Knjiga o Stepincu predstavljena v Zagrebu

Knjiga Juraja Batelje z naslovom *Blaženi Alojzije Stepinac i prognani slovenski svećenici u drugome svjetskom ratu* je bila 6. februarja predstavljena tudi na zagrebškem Kaptolu.

O izidu knjige in njeni predstavitvi v Stepinčevem rojstnem Krašiču oktobra lani smo poročali v 67. številki Novega odmeva. Na tokratnem dogodku, ki so ga obogatili zbor in orkester zagrebških bogoslovcev, je avtor knjige izrecno navedel žrtve, o katerih smo prav tako pisali v Novem odmevu (dr. Anton Zdešar in Štefan Bastič, ubita pri bombardiranju Jastrebarskega, mučenca Janez Kranjc in Janez Strašek, ubita v Nuniću pri Kistanju oz. Sveticah pri Ozlju. V knjigi je na 462 straneh poimensko

navedenih 537 slovenskih duhovnikov, redovnikov, redovniških bratov in bogoslovcev, ki jih je nadškof Stepinac reševal pred nacističnim pregonom. Nekateri so o tem kasneje pričali na cerkvenem sodišču, v procesu njegove beatifikacije. Tako se je po mnenju avtorja nadškofovo ime z zlatimi besedami vpisalo v zgodovino slovenskih škofij in slovenskega naroda. Na dogodku je bila predstavljena tudi nova številka letopisa »Glasnika postulate blaženega Alojzija Stepinca«, ki je izšla pod motom: »Ko bi mogel, bi dal sto

Postulator, avtor knjige in letopisa dr. Juraj Batelja na slovesnosti. Foto: KF

življenj, samo da živi božja cerkev.« To misel je nadškof izrekel 29. aprila 1953.

Polona Jurinić 📌

Ustvarjalno brbotanje slovenskih in hrvaških umetnikov

V zimskih mesecih, ko festivali počivajo, se v slovenskih in hrvaških muzejskih, razstavnih, opernih in gledaliških nizajo zanimivi kulturni dogodki različnih umetniških žanrov.

100-letnica smrti Ivana Cankarja - 1. Decembra se je v Zagrebu zvrstilo več dogodkov, posvečenih največjemu slovenskemu pisatelju: razstave, filmske in glasbene prireditve ter literarni večeri. Med 10. in 17. decembrom so bila v knjižnici zagrebške filozofske fakultete razstavljeni Cankarjeva dela. V zagrebški knjižnici Bogdana Ogrizovića so 4. decembra odprli razstavo družabnih iger in pisav Cankar, ne jezi se, ki so jo pripravili študenti katedre za informacijsko in grafično tehnologijo z ljubljanske Naravoslovno-tehniške fakultete. Sledila je predstavitev hrvaških prevodov Cankarjevih del, ki je del projekta Svetovni dnevi Ivana Cankarja. Nekaj odlomkov hrvaških prevodov so prebrale študentke lektorata za slovenski jezik z zagrebške filozofske fakultete.

Suhi zidovi - Na razstavi s tem naslovom, ki so jo v Bežigradski galeriji 2 odprli 19. decembra, so slovenski publiki prvič pregledno predstavili dela Otona Glihe (Črnomelj, 1914–Zagreb, 1999), ki je mladost preživel v Sloveniji, večji del življenja pa bival na Hrvaškem. Razstavljeni so bile umetnine iz zbirke Moderne galerije Ljubljana, Moderne galerije Zagreb in Muzejem suvremene umjetnosti Zagreb.

Vpogled v sodobno hrvaško umetnost - V Galeriji Ravne so 20. decembra odprli razstavo Oblike življenja s slikarskimi deli in prostorskimi instalacijami **Josipa Šurlina** in **Jana Tomažina**, umetnikov mlajše generacije iz Hrvaške. Jan

Tomažin (1987) se je rodil v Kranju, živi in dela pa v Splitu.

Razprodana predstava - V SNG Maribor bila 11. januarja gostovala ena najboljših predstav Drame HNK Zagreb pretekle sezone: Cigan, ampak najlepši. Predstavo je režiral **Ivica Buljan**, ki sicer živi v Ljubljani. Uspešnica je nastala po romanu **Kristiana Novaka** z vrsto likov, prepoznanih iz strahov današnjega časa. Dramatizacija je delo enega najbolj opaznih hrvaških dramatikov **Ivorja Martinića**.

Nastop slovenskega tenorista - V HNK Ivana pl. Zajca na Reki je bila 12. januarja premiera opere Charlesa Gounoda Romeo in Julija. V naslovnih vlogah Shakespearove drame sta nastopila člana reškega ansambla, hrvaška sopranistka **Anamarija Knego** in slovenski tenorist in prvak reške opere **Aljaž Farasin**. Režiral je **Marin Blažević**.

Kaj je seks? - To vprašanje je zaznamovalo letošnji prvi večer Filozofskega teatra v HNK v Zagrebu 13. januarja, na katerem je gostovala priznana slovenska filozofinja **Alenka Zupančič**. Kaj je seks? je naslov njenega zadnjega znanstvenega dela, ki je izšlo v ZDA. Zupančičeva je ena ključnih članic znamenite slovenske šole psihoanalize skupaj s **Slavojem Žižkom** in **Mladenom Dolarjem**, ki sta prav tako že bila gosta Filozofskega teatra.

Sušni čas Gabriele Babnik - Hrvaški prevod knjige slovenske avtorice je

Književni klub Booksa predstavil 23. januarja. Poleg avtorice so sodelovali še prevajalka **Anita Peti-Stantić**, urednik **Darko Milošić** in založnik **Ivan Sršen**.

Zoran Predin: Skozi zid - Slovenski kantavtor, pesnik in pevec je v Zagrebškem gledališču mladih 4. februarja predstavil svojo zbirko zgodb. Pogovor je vodil **Andrija Škara**. Umetnik je razkril tudi nekaj neznanih podrobnosti iz osebnega življenja.

Popolni tujci - Drama SNG Maribor je 9. februarja premierno uprizorila komično dramo Popolni tujci, ki govori o razkrivanju skrivnosti, ujetih v mobilne telefone. Prvo slovensko uprizoritev po motivih uspešnega italijanskega filma je zrežirala mlada hrvaška režiserka **Tamara Damjanović**.

Lepota lažnega sijaja - Na Fakulteti za varnostne vede v Ljubljani so 10. februarja razstavili ponaredke umetniških del priznanih hrvaških in drugih tujih umetnikov iz kriminalistične zbirke Muzeja hrvaške policije. Med drugim je bilo mogoče videti ponaredke del Eda Murtića, Zlatka Price, Ljuba Ivančića, Mersada Berberja, Dimitrija Popovića, Đura Pulitike, Vaska Lipovca, Miljenka Stančića, Vladimira Kirina, Borisa Bućana, Ivana Rabuzina, Ferda Kovačevića, Dragice Cvek Jordan in Slave Raškaj, Salvadorja Dalija, Amedea Modiglianija, Pierra Augusta Renoirja in

Iz predstave Cigan, ampak najlepši. Foto: HNK, Zagreb

Pabla Picassa. V Sloveniji največkrat zasledijo ponaredke slik Zorana Mušiča in slovenskih impresionistov.

Piranesi Award 2018 - V zagrebški Hiši arhitekture Oris so 12. februarja razstavili dela, ki so bila lani nominirana za nagrado Piranesi, ki se podeljuje v okviru Piranskih dnevno arhitekture.

ZagrebDox - V kinu Kaptol Boutique Cinema so si obiskovalci od 24. februarja do 3. marca lahko ogledali 104 dokumentarnih filmov, razporejenih v 16 programov, med njimi slovenske dokumentarce Temelji (režiser Peter Cerovšek), Koliko ljubiš sebe? (režiserka Nina Blažin) in iOtok (režiser Miha Čela).

Čarovnice in emancipiranke – Okroglo mizo s tem naslovom so v zagrebški Knjižnici in čitalnici Bogdan Ogrizović ob dnevu žena 8. marca posvetili Barbari Celjski, ki je bila na Hrvaškem znana tudi kot Črna kraljica, in njeni svakinji Veroniki Deseniški, ki je bila zaradi tragične zveze s Friderikom II Celjskim predmet številnih mitov in literarnih del. Isti dan so v Državnem arhivu odprli razstavo o Barbari Celjski, kot soprogi in sovladarici cesarja Sigismunda Luksemburškega in zemljiški gospodari. Razstava je nastala v sodelovanju Zgodovinskega arhiva Celje in Pokrajinskega muzeja Celje. (jpt/sh/sta) 📍

Osvrt

Predstava o likovima, koji su kreirali nacizam

Najnovije kazališno uprizorenje predstave *Sumrak bogova* postavljeno je u SNG Maribor, u režiji Dalibora Matanića (1975.) na tekst Ivora Martinića (1984.) prema filmskom scenariju. Zagrebačka publika predstavu je mogla vidjeti na pozornici HNK u studenom, ubrzo nakon rujanske premijere u Sloveniji.

Naslov predstave *Sumrak bogova* ljubitelji opere povezati će s istoimenom operom (1876.) nastalom kao četvrti dio tetralogije Prsten Nibelunga Richarda Wagnera (1813.-1883.), ljubitelji filma s istoimenim filmom (1969.) snimljenim na početku takozvane njemačke trilogije talijanskog redatelja Luchina Viscontija (1906.-1976.), dok će se ljubitelji kazališta prisjećati različitih uprizorenja temeljenih na filmskom scenariju.

Priča je poznata: članovi obitelj von Essenbeck slave rođendan najstarijeg člana obitelji, baruna Joachima (**Miloš Battelino**) i pri tome, naoko nevino, razgovaraju o novim političkim prilikama u Njemačkoj. Na vlasti je Adolf Hitler, čovjek čije će ime za mnoge ubrzo postati ime suštinskog zla, no mnogi će se uzdići upravo u njegovoj sjeni. Naime, Essenbeckovi posjeduju željezariju što podrazumijeva korak do proizvodnje oružja, čemu je itekako sklon (posebice po barunovu ubojstvu) poslovođa Friedrich Bruckmann (**Uroš Fuerst**), tim više što ljubi s udovicom barunova sina, moćnom i utjecajnom Sophie (**Nataša Matjašec Rošker**),

(**Žan Koprivnik**) i njegova supruga Elisabeth (**Eva Kraš**); u istoj su obiteljskoj razini barun Konstantin, član SA (**Davor Herga**) i njegov senzibilni sin violinist Guenther (**Timon Šturbej**), te rođak, član SS, von Aschenbach (**Kristijan Ostanek**). Oni sjede oko dugačkog stola iza kojeg stoji peć iz koje se dimi i koja, od pretpostavljene funkcije visoke peći za dobivanja željeza, sve više počinje značenjski nalikovati peći za spaljivanje leševa u koncentracijskim logorima (**Marko Japelj**). Sudionici rođendanske proslave odjeveni su svečano (**Leo Kulaš**), mada traka s kukastim križem na von Aschenbachovu rukavu djeluje prijeteće i nimalo svečano (on obavještava obitelj da je Reichstag zapaljen!). Glazbeni dio su osmislili **Alen i Nenad Sinkauz**, svjetlo je oblikovala **Vesna Kolarec**, dok su pozadinske velike projekcije povezane s trenutačnim snimanjima događaja na sceni.

Mada je svaki od glumaca u potpunosti dao svoj doprinos Matanićevoj slici zla (recimo kada se Herga „šeretski“ nasmiješi ili Šturbej izbezumljeno pogleda; uz one koje sam već navela), lik koji prikazuje taj uzlaz iz zaigrane zloće u esenciju zla jest Martin von Essenbeck, kojega glumi mladi glumac Petja Labović (1993.).

U predvečerje 27. veljače 1933. održala se rođendanska večer obitelji von Essenbeck (noć paljenja Reichstaga), njezini sudionici su svi preminuli nasilnom smrću, osim Martina i von Aschenbacha, pa iako često govorimo da se povijest

ponavlja, uporno vjerujemo da mi nismo uključeni u tu priču.

Nakon ovakve bi predstave gledatelji u antičko doba doživjeli katarzu... mi smo otišli na piće.

Olga Vujović 📍

Sumrak bogova. Foto: HNK, Zagreb

majkom istinskog nasljednika Martina von Essenbecka (**Petja Labović**), koji ne mari za poslove, jer se zabavlja perverzним igricama. Za rođendanskim su stolom još bračni par Thallman: barunov nećak Herbert koji je simpatizer ljevice

Ekspresivni Ambrož Testen navdušuje tudi v Trebnjem

V trebanjski Galeriji likovnih samorastnikov je bila 28. februarja odprta razstava del frančiškanskega patra Ambroža Testena. To je ena redkih njegovih predstavitev v Sloveniji in je posvečena 35. obletnici njegove smrti. Avtorica razstave je Margarita Šimat.

Z odprtja razstave. Foto: Alenka Stražičar Lamovšek

»Ko se je osvobodil svojih vzornikov, ko ni več želel akademsko reproducirati resničnosti, česar zaradi pomanjkanja likovne izobrazbe ni znal, potem je Testen spregovoril iz sebe in ustvaril dela, ki ilustrirajo njegovo duhovno globino in neverjetno ekspresivnost. Vedno smo govorili, da nas spominja na vse, da vse prepoznamo, a nikjer ne najdem direktnega vzora, ampak gre za slikanje in risanje iz notranjosti,« je povedala avtorica razstave Margarita Šimat, ki je dela izbrala iz zbirk Frančiškanskega muzeja sv. Bernardina iz Kaporja, Hrvaškega muzeja naivne umetnosti v Zagrebu in iz zasebne zbirke **Dagmar Meneghello**.

Ambrož Testen (1897-1984) je bil rojen v Loki pri Mengšu, svoj opus pa je ustvaril na Hrvaškem, slikal je po samostanih v Zadru, Dubrovniku, Cavtatu, Orebiću, v Kuni na Pelješcu, na Krapnju, v Šibeniku in na Rabu, kjer je doživel ustvarjalno najbolj plodno obdobje.

Na ogled prek 60 mojstrov in

Na razstavi v Trebnjem se prepletajo motivi iz legende sv. Frančiška Asiškega, svetega pisma, vsakdanjega življenja in Dantejeve Božanske komedije. Zaradi izrazite ekspresivnosti lahko dela tega ljubiteljskega umetnika primerjamo z najvidnejšimi ekspresionisti sveta.

»Ambrož Testen s svojimi deli v zbirki naše galerije ni zastopan, se pa na razstavi predstavlja z več kot 60 likovnimi deli, ki nudijo vpogled v pozno ustvarjalnost tega navdušenega slikarja samouka ter skromnega in predanega brata frančiškana. Njegova dela so odkrili v 80-ih letih prejšnjega stoletja in jih na različne načine poskušali ohraniti. Veseli me, da smo pri pripravi te razstave uspešno povezali različne institucije in zasebnike, da bi izjemna dela manj znanega umetnika, ki navdušujejo umetnike in likovne kritike po vsem svetu, predstavili tudi slovenskemu občinstvu,« je o razstavi povedala direktorica CIK Trebnje, pod okriljem katerega deluje tudi Galerija likovnih samorastnikov Trebnje, Patricija Pavlič.

Razstava, ki jo je odprl mirnski župan Dušan Skerbiš, bo na ogled do 5. maja. Razstavni program v galeriji je letos zelo raznolik in barvit. Sredi maja se bo s samostojno razstavo predstavila **Irena Polanec**, jeseni pa bo odprtje skupinske razstave, ki nastaja v sodelovanju z Muzejem mesta Koprivnica, enoto Galerija naivne umetnosti, Hlebine, na kateri bodo predstavili začetke hrvaške naivne umetnosti. **Petra Krnc Laznik** 🗨️

O življenjski poti in umetniškem opusu patra Ambroža smo v Novem odmevu večkrat pisali, najbolj obsežno ga je Polona Jurinić predstavila v 43. številki leta 2011.

In memoriam

Prerad Detiček (13. 10. 1931–9. 12. 2018)

Tiho in v miru nas je konec lanskega leta v 88. letu starosti zapustil hornist, zaslužni profesor Univerze v Zagrebu, naš zvesti član Prerad Detiček.

Le redke izjemne osebnosti so svojemu času vtisnile tako močan pečat, kot je to v briljantni glasbeni karieri storil Prerad Detiček. Več kot pet desetletij je bil solist, komorni in orkestrski umetnik, pedagog, organizator in urednik komornih skladb za pihalce Borisa Papandopula. Bil je pionir na številnih glasbenih področjih, nekaj let tudi predstojnik, prodekan in dekan zagrebške Akademije za glasbo, kjer je po upokojitvi še dolgo poučeval generacije hornistov.

S profesorjem Detičkom smo se dvakrat pogovarjali za Novi odmev, v Slovenskem domu smo se skupaj z njim veselili njegovih prelomni: leta 2011 smo pripravili dogodek ob njegovi 80-letnici (Odmev 44), leta 2015 pa se mu poklonili ob prejemu nagrade Vladimirja Nazorja za življenjsko delo (Odmev 56).

Pogrešali ga bomo med nami, saj je v Slovenski dom redno in rad zahajal dobrih 57 let. Zadnje slovo od našega spoštovanega člana je bilo 12. decembra 2018 na

krematoriju v Zagrebu. Na žalni slovesnosti so se od svojega profesorja poslovili številni hornisti. - poj - 🗨️

Fra Ivan Gavran: hvaležni smo za Testenovo ustvarjanje

Ob robu razstave v Trebnjem, o kateri poročamo na strani 24, smo se pogovarjali s fra Ivanom Gavranom, gvardijanom frančiškanskega samostana sv. Bernardina v Kamporju na Rabu, kjer še kako živijo spomini na našega rojaka, frančiškana, slikarja Ambroža Testena in njegovo slikarsko zapuščino.

Fra Ivan Gavran: vsaka nova razstava, vsaka nova knjiga ali prispevek o tem samoukem in neponovljivem slikarju je še en znak naše hvaležnosti za vse, kar je storil in nam zapustil. Foto: Alenka Stražišar Lamovšek

■ Kako potekajo obnova vašega samostana, boste uspeli obnoviti tudi galerijo s Testenovimi stvaritvami?

Obnavljamo celoten frančiškanski samostana v Kamporju, dela potekajo tudi v cerkvi sv. Bernardina. Lani je bila obno-

Slovensko skupnost v Zagrebu so s frančiškanskim bratom Ivanom Gavranom povezale Testenove umetniške stvaritve, ki smo jih leta 2013 razstavili tudi v Slovenskem (52. št. Novega odmeva iz leta 2014). SSNM MZ je bila tudi soizdajateljica monografije Testen – slikarska igrivost mirnega fratra, ki jo je napisal fra **Bernardin Škunca** (Novi odmev št. 63, 2017).

vljena zunanost, letos pa tudi notranost, ki bo v največji meri ohranila izvirno stanje iz 15. stoletja. Po obnovi cerkve bo na vrsto prišlo še notranje dvorišče, obnovljen in urejen bo samostanski muzej, predviden za stalno postavitev Testenovih umetnin. Razstavljene bodo fra Ambrožove slike, ki jih bo izbrala stroka, ostale bodo shranjene v depoju, da jih lahko posodimo za razstave po svetu. Ko je nekdo v življenju preprost in ponižen, kot je bil naš brat Ambrož, potem se takim po smrti nameni pomemben prostor, posebej zato, ker ga za časa življenja niso želeli.

■ Hranite še nekatere vredne eksponate.

Med eksponati je tudi ponatis slovenskega prvotiska Katekizma Primoža Trubarja. Vreden dokument na pergamentu iz leta 1446 o ustanovitvi samostana smo dali v mikroklimatsko komoro, da se čim bolje ohrani.

■ Med številnimi obiskovalci vašega samostana so tuji turisti, tudi Slovenci, ki preživljajo poletja v Loparju. Kakšni so njihovi odzivi, ko »odkrijejo«, da je tu živel in ustvarjal njihov rojak?

V poletnih mesecih približno odstotek vseh gostov na otoku Rabu obiše naš muzej in galerijo s Testenovimi deli. Med njimi je veliko Slovencev. Veseli so, ko odkrijejo, da je fra Ambrož slovenskih korenin, ponosni so na svojega rojaka. Imamo že nekaj monografij v slovenščini, kot tudi katalogov z različnih razstav, ki jim jih ponudimo. Posebej otroci so veseli, ko jim podarimo razglednice z različnimi Testenovimi umetniškimi deli.

poj/akm

In memoriam

Andrija Tomašek (4. 10. 1919–31. 1. 2019)

Zadnji januarski dan je v Zagrebu v 100. letu starosti umrl hrvaški muzikolog, pedagog, kritik in leksikograf Andrija Tomašek. Med letoma 1948 in 1949 je vodil pevski zbor Slovenskega doma.

Tomašek se je rodil v vasi Čalinec nedaleč od Varaždina, šolal pa se je na zagrebški glasbeni akademiji in kasneje v Oxfordu. Bil je glasbeni kritik ter sodelavec in urednik številnih glasbenih časopisov ter radijskih oddaj. Sodeloval je pri nastanku glasbenih enciklopedij in leksikonov ter podpisal več knjig. Znan

je njegov prispevek, v katerem je razrešil dvome, kdo so avtorji glasbe za hrvaško himno Lepa naša. Bil je tudi zborovodja, med drugim je vodil priznani akademski pevski zbor Ivan Goran Kovačić. V Slovenskem domu ni deloval dolgo. Iz arhivov razberemo, da so ga v društvo povabili potem, ko je mešani pevski

zbor sicer želel veliko uspeha, vendar pa so se skrhalo odnosi med člani in tedanjim pevovodjem. »Zato je odbor profesorju Liscu dal odpoved, za novega dirigenta pa je imenoval Andrijo Tomaška, ki je zbor vodil v letih 1948–1949,« piše v knjigi Slovenski dom v Zagrebu 1929–1999. (sta, jpt)

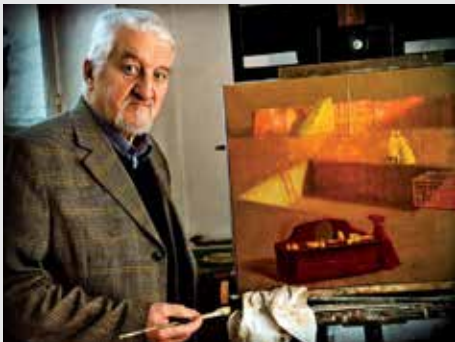
In memoriam

Vasilij Josip Jordan (1. 3. 1934–13. 3. 2019)

Zapustil nas je velikan hrvaške likovne umetnosti Vasilij Josip Jordan. Bil je član Slovenskega doma vse od leta 1974. Njegov oče je bil iz Šentjerneja na Dolenjskem, mati pa iz Starega Grada pri Krškem.

V Zagrebu rojeni Vasilij Josip Jordan je leta 1953 končal Šolo za uporabne umetnosti, čez pet let pa diplomiral na zagrebški likovni akademiji v razredu Krsta Hegedušića in Ljuba Babića.

Od leta 1978 je bil profesor in docent na akademiji, med letoma 1991 in 1994 pa tudi njen dekan. Bil je ustanovitelj podiplomskega študija Ars Sacra v Širokem Brijegu ter med letoma 1993 in 1995 dekan te ustanove. Bil je izraziti predstavnik poetične fantastike in magičnega realizma v sodobni hrvaški likovni umetnosti. Razstavljal je v Zagrebu in po vsej Evropi. Prejel je nagrado Mesta Zagreba (1969) in nagrado Vladimirja Nazorja (1992). O njegovem slikarstvu je posnetih več dokumentarnih filmov. Izdane so bile tudi štiri monografije. Jordan je tudi avtor svečanega zastora Harmica (1999) v HNK v Zagrebu. Njegove slike hranijo v Moderni galeriji v Zagrebu. Trikrat je razstavljal tudi v Slovenskem domu, in sicer leta 1996, 2001 in 2012. Leta 2010 je bila v Moderni galeriji v Zagrebu postavljena retrospektivna razstava njegovih del iz obdobja med letoma 1950 in 2010, ki jo je spremljala obsežna monografija avtorja Milana Bešlića. Ustvarjalno pot uglednega Zagrebčana slovenskih korenin smo redno spremljali v Novem odmevu. Prvi intervju z našim vidnim članom smo objavili že v drugi številki Novega odmeva. V pogovoru je spomnil, kako velik vpliv so imeli slovenski ustvarjalci na hrvaško likovno umetnost. »V kulturi k sreči ni nacionalnih trenj,« je dejal in poudaril, da umetnost govori v vseh jezikih. Od njega smo se poslovili 15. marca na pokopališču Mirogoj. - poj -

Intervju

Branko Roglič o Slovencih in gospodarski prihodnosti

Uspešen poslovnež Branko Roglič je tesno povezan s Slovenijo. Že enajst let je častni generalni konzul Republike Slovenije v Splitu. Ta naziv je prejel zaradi uspešnega dela v interesu obeh držav, delo pa opravlja prostovoljno. Zelo je cenjen tako med rojaki kot v gospodarskih krogih, kjer deluje tudi kot podpredsednik SLO CRO Poslovnega kluba.

■ **Leta 2015 ste odkupili prostore Gorenja v Splitu, kjer je že pred tem delovalo Slovensko kulturno društvo Triglav. Kaj je botrovalo tej odločitvi?**

Društvu sem želel sem zmanjšati strošek najemnine in tako bo, dokler bodo obstajali.

■ **Zakaj ste ta korak naredili vi in ne že prej Gorenje?**

Ne vem. Mogoče se bolj čutim Slovenca. Dejstvo je, da sem zelo hvaležen Sloveniji in Slovencem, ki so me sprejeli kot svojega, ko sem v Sloveniji osnoval firmo. Nikoli nisem občutil, da bi kdo delal razliko med mano in kolegi Slovenci. To je delček zahvale Sloveniji, ki me je tako lepo sprejela.

■ **Čeprav ste po nekaterih podatkih med tremi najbogatejšimi ljudmi v regiji, živite precej skromno, še vedno ste vsak dan v službi, ki nima urnika, ob petkih ste v konzulatu v Splitu. Kaj vas motivira, da še vedno tako zagnano delate?**

Ljudje me motivirajo, in ustvarjanje nove vrednosti. Želim si, da bi bilo vsem okoli mene dobro. Tako na ravni države kot Evropske unije, v kateri vidim rešitev za vse nas. Novi uspehi v poslu ter

Brez dlake na jeziku!

Ob Konzumovem prevzemu Mercatorja se je v zgodovino vpisala Rogličeva izjava, da iz dveh gnilih jabolk ne moremo dobiti ene zdrave. Zpomnili si bomo tudi prisposodo, ki jo je uporabil ob komentiranju produktivnosti nekaterih podjetij: usta imajo velika kot kit, zadnjico kot sardina.

razvoj Sloveniji in Hrvaške, to je moja želja. Denar me zagotovo ne motivira.

■ **Precej glasno se govori o novi gospodarski krizi, ki je že vstopila na italijanski trg.**

Res je, diši po krizi. Recesija zagotovo bo.

■ **Kaj mislite, da je tokratni vzrok za krizo? Prejšnja se je zgodila, ko je počil nepremičninski balon v ZDA.**

Veliko razlogov je. Gospodarstvo je v gibanju. Posel raste in pada ciklično. Govorim o nepremičninah in v našem primeru tudi ladjedelništvu. Niti migrantska kriza, ki jo čutimo v Evropi, in je ni nihče mogel predvideti, ni brez posledic. Ve-

Branko Roglič in slovenska veleposlanica na Hrvaškem Smiljana Knez. Foto: Antun Bukovec

Kdo je Branko Roglič?

Je predsednik družbe Orbico grupa, največjega distributerja vodilnih blagovnih znamk, ki posluje v 21 državah Evrope. Prvo podjetje je ustanovil v Švici, drugega v Sloveniji. Lani so prihodki Orbico grupe presegle 2 milijarde evrov, letošnja številka bo po načrtih še večja. Različne medijske hiše ga rade povprašajo za mnenje o aktualnih gospodarskih temah, ki jih dobro pozna in nima dlake na jeziku.

Branko Roglič pa je tudi eden največjih zbirateljev umetniških del na Hrvaškem (njegova zbirka šteje okoli 850 umetniških predmetov, od slik do kipov), je lastnik jaht, nepremičnin, vinogradov in oljčnih nasadov. Dobro se počuti ko na svoji barki lovi ribe. Je vinar med vinarji, oljar med oljarji in ribič med ribiči. Izjemno ceni Slovence in je ponosen imetnik slovenskega državljanstva.

Vse naštetu pa niti približno ni vse, s čimer se ukvarja. Dodajamo še to, da piše knjigo!

ste, ko so Angleži Francozi in Nizozemci kolonizirali države v Afriki, gradili mesta, železnico in šole ter odpirali rudnike, domačini niso razumeli, da s tem dobivajo tudi na vrednosti. Namesto, da so pustili da bi se kolonije razvijale in postale napredne, so odgnali tako imenovane osvajalce, sedaj so pa lačni. Človek, ki pride v tvojo državo s kapitalom – ni sovražnik, pač pa pomaga k napredku. Ampak tega takrat niso razumeli in še danes ne.

■ Kako pa vidite razmere pri nas?

Problem v naši državi je, da ji še vedno vlada socialistična mentaliteta. Od nekdanjih jugoslovanskih držav se je izvlekla samo Slovenija, in še ta ne povsem. Ostale naslednice nekdanje države so v velikih težavah. Ladjedelništvo bi se moralo na Hrvaškem že davno privatizirati, vendar se ni. Ko so se začele težave, bi morali ladjedelnice prodati za 1 kuno in jih sedaj ne bi bilo potrebno dokapitalizirati s 30 milijardami državnega denarja. Nobenega viška ni bilo ustvarjenega, pač pa so bila plačana samo delavna mesta. Bilo bi cenejše, če bi takrat ljudi poslali domov in jim dali plačo.

Vesna Vukšinič Zmaić

Nov hrvaški veleposlanik

Hrvaška ima novega veleposlanika v Sloveniji. To je postal izkušen diplomat **Boris Grigić**, ki je 25. januarja predal poverilna pisma slovenskemu predsedniku **Borutu Pahorju**. Na veleposlaniškem položaju je nasledil **Vesno Terzić**, ki je položaj zapustila minulo jesen. Hrvaško veleposlaništvo, ki ima sedež na Grubarjevem nabrežju v Ljubljani, je zdaj okoli dva meseca vodila odpravnica poslov **Romana Franulović-Bušić**.

Kronika slovensko-hrvaških odnosov

Politična tišina v pričakovanju sodnih odločb

Prvič, odkar za Novi odmev beležimo kroniko političnih odnosov med državama, praktično ni česa zapisati. Predsednik slovenske vlade Marjan Šarec se drži napovedi, da je najprej treba uveljaviti arbitražni sporazum. Ko so ga novembra lani vprašali, kdaj bo obiskal Zagreb, je dejal: »No, tudi ta dan bo zagotovo prišel.«

Zatišju botruje pričakovanje odločitve Evropskega sodišča v Bruslju, kamor je Slovenija julija lani vložila tožbo zoper Hrvaško. Spomnimo: arbitražno sodišče je odločitev o meji med Slovenijo in Hrvaško objavilo 29. junija 2017, sedem let in pol po podpisu arbitražnega sporazuma. Šest mesecev kasneje, 30. decembra 2017, jo je začela Slovenija implementirati, Hrvaška pa rzsodbo zavrača.

Drug drugemu nepogrešljivi turisti Področji, na katerih bistvenih zastojev ni, pa sta zagotovo turizem in gospodar-

stvo. Glede turističnega prometa veliko povedo številke o turističnih tokovih v zadnjem mesecu lanskega leta, ki so jih objavili pristojni v Zagrebu in Ljubljani. V Sloveniji so decembra 2018 naštel 842 tisoč turističnih prenočitev. Med tujci so jih največ ustvarili Italijani (27 odstotkov), drugo in tretje mesto pa si delijo Avstrijci in Hrvati (po 10 odstotkov). Na Hrvaškem so v enakem obdobju naštel 734 turističnih prenočitev. Tretje leto zapored so največ prenočitev ustvarili gostje iz Avstrije (14 odstotkov), sledili so Slovenci (13 odstotkov), na tretjem mestu pa so bili italijanski turisti (11 odstotkov). Podobna razmerja so tudi na letni ravni.

Rekordna menjava, nove naložbe

Lani sta se okrepila uvoz in izvoz med državama – počasi se blagovna menjava vzpenja proti 4 milijardam (glej graf). Med novimi naložbami izstopa nakup šibeniške ladjedelnice NCP v stečaju. Januarja letos jo je kupila Družba Iskra v lasti **Dušana Šešoka** ter njegovih sinov **Klemen** in **Matije**. »Vrednost posla je manj kot pet milijonov evrov, računam pa, da bomo v novem podjetju Iskra brodogradilište 1 letos ustvarili 20 milijonov evrov prihodkov in milijon evrov čistega dobička. Tam imamo 180 zaposlenih,« je za časnik Finance povedal Šešok. (sta/jpt)

Slovensko-hrvaška blagovna menjava

V prvih enajstih mesecih lanskega leta je blagovna menjava med Slovenijo in Hrvaško znašala 3 milijarde in 859 tisoč evrov. Vir: www.izvoznookno.si

In memoriam

Alma Butia - Car (Teharje, 9. 2. 1929. – Zagreb, 20. 2. 2019.)

Jedanaest dana nakon što je navršila 90 godina života, napustila nas je dr. Alma Butia - Car, najstarija hrvatska olimpijka, ugledna liječnica i dugogodišnja članica Slovenskog doma u Zagrebu. Posljednji ispraćaj bio je na Krematoriju u Zagrebu, 26. veljače.

Rođena je u Teharju kod Celja. Njezin otac Mato bio je rodom iz Ormoža a majka Minka, rođ. Zupanc iz Celja. Završila je gimnaziju u Celju i diplomirala na Medicinskom fakul-

Alma Butia - Car.

tetu u Zagrebu. Sportskim aktivnostima počela se baviti kao djevojčica u Sokolskom društvu Teharje. U Celju je bila članica Atletske sekcije *Kladivara*, a u Zagrebu je 1948. pristupila Akademskom atletskom klubu *Mladost*. Iz sporta se povukla 1955., zbog obveza na fakultetu i bolesti majke.

Tijekom desetogodišnje natjecateljske karijere postigla je iznimne uspjehe na domaćoj i međunarodnoj sceni: 1946. postala je prvakinja Slovenije na 100 m, 200 m i u štafeti 4x100 m, 1947. bila je prvakinja Jugoslavije na 100 m i 200 m te prvakinja Balkana na 100 m. Te godine bila je po izboru čitatelja zagrebačkog Narodnog sporta proglašena za najbolju sportašicu Jugoslavije. G. 1948. kao članica *Mladosti* postaje državna prvakinja na 200 m i kao prva atletičarka rodom iz Slovenije, nastupa na Olimpijskim igrama u Londonu.

U najboljoj je formi bila 1949. kada je postigla 7 državnih rekorda. Na Prvenstvu Jugoslavije postala je državna prvakinja na 100 m, 200 m i u štafeti 4x100 i 4x200 m.

Kao liječnica je radila u Moslavini i u zagrebačkoj Trešnjevci. Nakon specijalizacije 1967., radila je u Zavodu za reumatske bolesti, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju u Zagrebu, a od 1988. do umirovljenja 1992. bila je voditeljica Reumatološkog odjela Zavoda.

Redovito je dolazila u Slovenski dom i nije zaboravila svoje porijeklo.

Bogati životni put dr. Alme Butije - Car predstavljen je 2014. u monografiji „Slovinci u hrvatskom sportu / Slovenci v hrvaškem športu“. Društvo za povijest sporta i tjelovježbe iz Zagreba povodom njezinog 90. rođendana 2019. proglasilo ju je za svoju počasnu članicu.

Eduard Hemar

Smučanje

Luciji spet medalja na Sljemenu!

Mlada članica Slovenskega doma, 9-letna Lucija Gulič, je tudi letos, tako kot lani, na veleslalomu zagrebških manjšin, osvojila bronasto medaljo. Do cilja je uspešno prismočal še en član Slovenskega doma, Vjekoslav Novković, ki je v članski konkurenci zasedel peto mesto.

Tekmovanje na Zeleni progi so odlično pripravili trenerji Zagrebške smučarske zveze, glavna organizatorja sta bila kot leti poprej Koordinacija svetov in predstavnikov narodnih manjšin Mesta Zagreb in Poljska šola. Na tretji veleslalom zagrebških manjšin je bilo prijavljeno 40 tekmovalcev iz zagrebških manjšinskih skupnosti, razdeljenih v pet kategorij: otroci, kadeti, mladinci, ženske in moški. Najuspešnejšim je medalje podelil vodja službe za narodne manjšine **Andrija Petrović**. Po tekmoivanju se je druženje nadaljevalo na vrhu Sljemena. Žal bi komajda lahko govorili o zimski idili; samo ponekod je bilo nekaj snega, saj je pomlad že začela trkati na vrata.

akm

Lucija Gulič na stopničkah. Foto: Darko Šonc

Sodelujemo in se povezujemo

Kdo pravi, da nas Evropa ni povezala? Pa še kako!

Hrvaška je članica Evropske unije že 5 let, slovensko članstvo bo 1. maja letos napolnilo 15 let. Pogosto slišimo, da od članstva v EU nimamo kaj veliko. Pa je to res?

Pokukali smo v seznam projektov t. i. Interreg sodelovanja med Slovenijo in Hrvaško, ki se financirajo iz evropskega proračuna, in našli kar 34 odobrenih programov. Nejevernežem svetujemo ogled spletne strani: <http://www.si-hr.eu/si2/>. Predstavljamo nekaj primerov iz konca lanskega leta.

Ride & Bike II: Tri slovenske in tri hrvaške ustanove, ki se med drugim ukvarjajo s turizmom, začele 30-mesečni partnerski projekt ježe in kolesarjenja, s katerim želijo Posavje in Obsotelje povezati v širše čezmejno turistično območje. Za projekt bodo dobile dobrih 740.000 evrov.

Bistriška pot - V Slovenski Bistrici so predstavili projekt vzpostavitve 18 kilometrov dolge Bistriške poti, ki je potekal v okviru projekta Enjoyheritage, skupaj finančno težkega 1,2 milijona evrov. V

projektu sodelujejo še štiri hrvaške občine: Krapina, Žumberak, Ozalj in Vrsar. **Obmejni Kaštelir** - V Štanjelu so pripravili projekt Kaštelir, ki oživlja prazgodovinska gradišča in etnobotaniko na območju od Krasa preko Brkinov in vse do Istre in Kvarnerja. Na tem območju je sedaj poznanih preko 600 gradišč, nekatera med njimi so postavili tudi 2000 let pred začetkom našega štetja. Vrednost projekta: 1,4 milijona evrov.

Sal nostrum - V nekdanjem portoroškem skladišču soli Monfortu so odprli multimedijsko razstavo Sal nostrum - Iz solin v skladišča soli, ki jo je ustvarilo 14 mladih raziskovalcev. Nastala je v sklopu projekta, v katerem poleg Pomorskega muzeja Sergeja Mašere sodelujejo še Občina Piran, hrvaški Vodnjan in organizacija Marco Polo iz Benetk. Projekt je namenjen vključevanju mladih v proučevanje, oživljanje in popularizacijo kulturne dediščine.

Šolska zidanica na kulinarčni transverzali - V meščanski zidanici iz 18. stoletja na Trški gori so odprl šolsko vinsko zidanico.

Gre za slovensko-hrvaški projekt kulinarčne transverzale od Panonije do Jadrana, od Prekmurja do hrvaške Istre, skupaj ocenjen na 1,6 milijona evrov.

Mala barka 2 - V okviru projekta Mala barka 2, ki je namenjen ohranitvi pomorske dediščine Severnega Jadrana, so v nekdanjem skladišču soli Monfort v Portorožu odprli informacijski center o starih barkah. Projekt Mala barka 2 je sofinanciran iz sredstev Interreg sodelovanja Slovenija-Hrvaška.

Dravska kolesarska pot - V Miklavžu na Dravskem polju so se prvič sešli slovenski in hrvaški partnerji, ki želijo dravsko kolesarsko pot podaljšati ob porečje Drave na Hrvaškem. V prihodnosti naj bi Avstrijo, Slovenijo in Hrvaško povezovala 500 kilometrov dolga kolesarska pot. Slovenski partnerji iz 18 občin že gradijo 145-kilometrsko kolesarsko pot od meje z Avstrijo do meje s Hrvaško; letos je bil dokončan 30-kilometrski odsek med Mariborom in Ptujem. Skupaj je bilo letos porabljenih 1,2 milijona evrov.

Prvi, največji, najstarejši

Slovenske posebnosti in rekordi

Nam pouk slovenščine lahko pomaga k spoznavanju slovenske zgodovine? Seveda. Učenci napredne skupine slovenščine za Novi odmev zapisujemo, kaj vse smo se naučili o slovenskih posebnostih in rekordih.

Zvedeli smo, da je Slovenija tretja najbolj gozdnata država v Evropi. Skoraj 60 % vsega ozemlja pokriva gozd. V njem živi ena izmed največjih populacij rjavega medveda v Evropi. V Mariboru raste najstarejša vinska trta na svetu. Stara je več

Vjeran Kurent, Irena Stanko, Roland Nikčević, Marja Crnković, Nina Ograjšek, Miljenka Mihaljevič, Željka Grbac (z leve). Foto: Irena Stanko

kot 400 let, iz njenih grozdov vsako leto pridelajo 25 litrov vina. Simbol slovenstva je lipov list, ki je tudi v logu Slovenskega doma v Zagrebu.

Svetovno znana kobilarna Lipica je bila ustanovljena leta 1580. Značilnost odraslega lipicanca sta predvsem njegova bela barva in lahkotna sposobnost učenja.

Brižinski spomeniki so najstarejši ohranjeni zapisi slovenščine. To so tri obredna besedila z versko vsebino.

Prva slovenska knjiga je bila Katekizem, napisana leta 1550. V obdobju reformacije jo je napisal protestantski duhovnik Primož Trubar.

Najuspešnejša slovenska glasbena skupina vseh žanrov je narodnozabavna skupina Ansambel bratov Avsenik.

In še nekaj o rekordih. **Davo Karničar** je prvi smučal z najvišje gore sveta Mount Everest. Karničar je tudi prvi človek na svetu, ki je presmučal vse najvišje vrhove sedmih celin.

Z veseljem pričakujemo, da bomo šli na izlet v Slovenijo. Zmehčali smo se, da bomo obiskali Bohinj.

Ne pozabimo slovenskih jedi

Kaj so jedli v Vodnikovih časih?

Tokrat objavljamo recepta iz Kuharskih bukev Valentina Vodnika. To je prva kuharska knjiga v slovenščini. Postavila je temelje slovenske kuhinje in Slovenijo umestila med razvite gastronomske regije Evrope. Knjiga je izšla leta 1799, za sodobnega bralca pa jo je leta 2010 priredil priznani slovenski etnolog Janez Bogataj.

Češka juha (Pemska župa)

Sestavine: zelje, koleraba, brokoli, korenje, šparglji, rumena koleraba, repa, grah, maslo, beli kruh, začimbe (šatraj, timijan, lovorjev list, poper), peteršilj, sol.

Češka juha (Pemska župa).

Priprava: Očiščeno zelenjavo narežemo na malo debelejšje rezance in jo blanširamo. Odcedimo in jo na surovem maslu podušimo. Dodamo grah in zalijemo s čisto zelenjavno (ali govejo kostno) juho. Po potrebi dosolimo in popramo ter dodamo šatraj, timijan, lovorjev list. Kuhamo tako dolgo, da se zelenjava zmehča. Juho ponudimo z opečenimi rezinami kruha in kozarcem vina zelén iz Vipavske doline. **Namig:** Juho lahko izboljšamo še z rumešnjakom, ki ga stepemo v mleku, vendar potem ne sme več vreti.

Zrolane piščančje prsi z rakovimi repki (Pisheta s' rakmi)

Sestavine: olivno olje, maslo, 2 velika piščančja prsa, češnjev paradižnik, sol, poper, svinjska mrežica, pest rakovih repkov, 2 šalotki, 2 mala korenčka, pol pesti narezanega pora, mali kozarček šampinjонов v slanici, 3 žemljice, 1 jajce, 2 dcl sladke smetane, pšenični zdrob.

Zrolane piščančje prsi z rakovimi repki (Pisheta s' rakmi).

Priprava nadeva: Na olju na hitro prepražimo rakove repke in jih preložimo na krožnik. Na preostali maščobi prepražimo na drobno narezano šalotko, korenje, por in odcejene šampinjone. Žemlje narežemo na male kocke (kot za kruhove cmoke) in jih malo popečemo na maslu. Dodamo popraženo zelenjavo, sol in poper. Na rahlo premešamo in dodamo še rakove repke. Jajce, smetano in pšenični zdrob zmešamo, da dobimo gosto tekoč preliv, ki ga prelijemo čez kruhovo zmes. Na rahlo premešamo s kuhalnico. Nadev mora biti tako gost, da se lahko delajo cmoki.

Kuharske bukve Valentina Vodnika v priredbi Janeza Bogataja.

Priprava prsi: Prsa izkoščičimo tako, da dobimo štiri polovice, ki jih nasolimo in popopramo. Na olivnem olju jih z vseh strani na hitro popečemo (samo toliko, da se na vseh straneh zapečejo, vendar ne do konca). Na mrežico položimo veliko kepo nadeva (v velikosti kosa prsi) in na njo položimo popečen kos mesa. Vse skupaj lepo zavijemo v mrežico. Jed pečemo v pečici, ogreti na 180°C, 30 minut. Pečene prsi pustimo nekaj minut počivati, medtem pa na maslu prepražimo češnjev paradižnik, ki ga solimo in popramo.

Iz poljubne solate naredimo posteljico, na katero položimo paradižnik in njegovo omako, poleg pa zložimo na rezine narezane zrolane piščančje prsi.

Marjeta Trkman Kravar

Marjeta in Valentin

Kakšno naključje!!! Valentin Vodnik in jaz sva se rodila istega dne, z 200 leti razlike, oba v meščansko-obrtniški družini in oba sva med drugim bila tudi učitelja. Poleg vsega pa tudi velika ljubitelja kulinarike. No, on je napisal Kuharske bukve, jaz pa še ne...

Pregovori so zaklad ljudske modrosti!

Dobra jed se sama ponuja.

Lakota je najboljši kuhar.

Hudo je, kadar se glad z žejo oženi.

Bolje črn kos kruha, kakor prazna torba.

Črne roke, bela pogača.

Če kruhek pade ti na tla, poberi in poljubi ga.

Pri kosti je mesa zadosti.

Kdor ne dela, naj ne je.

Irena piše

Otroške anekdote: od Tita do pajkov

Verjetno ima vsak med nami izkušnje z majhnimi otroci. To so najbolj iskrena bitja na svetu, ki pa z odraščanjem prevzemajo privzgojene in pridobljene obrazce obnašanja, ki na koncu rezultirajo z odraslostjo in osebnostjo, ki je bolj ali manj prijetna in sprejemljiva za njih same in njihovo okolico.

Vendar pa bi se zadržala pri majhnih otrocih, pri njihovem nepokvarjenem smehu in vsemu lepemu, kar je povezano z njimi. Ena izmed teh stvari so njihove čudovite, presenetljive, smešne, včasih tudi žalostne in resne izjave. Spominjam se izjav in zgodbic mojih obeh sinov, ko sta bila še majhna.

Mama, kaj bomo pa zdaj?

Ko je umrl Tito, je bila vsesplošna žalost, vse se je prekinilo in kamor si pogledal, so bile solze in zaskrbljenost. In moj takrat šestletni sinček me je vprašal: Mama, kaj bomo pa zdaj, ko ni več Tita. Jaz sem mu lepo zbrano pojasnila, da bomo pač izbrali drugega predsednika predsedstva, nakar je mali modrijan rekel, da on že ne bo predsednik predsedstva Jugoslavije, ko bo velik. Seveda me je zanimalo, zakaj ne bi bil, saj je fantiček lep, pameten, družaben in sploh...on pa je rekel, da ne želi postati predsednik predsedstva Jugoslavije zato, ker takšni predsedniki veliko potujejo po svetu, on pa med potovanjem vedno bruh!!! Kmalu po tem je mali krenil v prvi razred in nekega dne je prišel iz šole in povedal, da je videl kolono vojaških vozil, tankov, topov in orožja, ki se je vozila po glavni cesti. Vsi smo ga z zanimanjem poslušali in ga spraševali za podrobnosti, koliko jih je bilo, kakšne tanke so vozili .... torej, mulček je bil v središču pozornosti. Njegov mlajši bratec, ki je bil ta čas v vrtcu, kolone seveda ni videl in zato tudi ni bil v središču pozornosti, da pa bi pozornost le usmeril k sebi, je rekel: Pa kaj, tudi jaz sem videl en kamion vojakov. Ker ni bilo zelenega učinka, saj kaj pa je en kamion proti celi koloni, je dodal: »A to so bili fašisti«. Vsi smo se nasmejali, jaz pa mu nisem mogla reči: Kaj lažeš, smrkolin, namesto tega sem mu obzirno pojasnila, da se je morda zmotil, da so bili to verjetno navadni vojaki, ker fašistov ni več, sicer pa da so fašisti naši sovražniki. In mala brihtna glavica je vprašala: Zakaj pa so potem naši!?

Ne posesati pajkov!

Še ena zgodbica, ki se je pogosto spomnim, je povezana s pajki. V sobi smo imeli v kotu ob oknu zloženih cel kup kartonskih škatel, prepolnih knjig, ki so čakale, da nabavimo knjižno omaro. In končno smo jo nabavili in pospravili knjige in škatle, jaz pa sem se s krpo in sesalcem lotila čiščenja. Takrat smo imeli neka stara

Tončka Radej-Tkalčević:

Zasavska balada

O, Zasavje! Megleno, bregovito
koliko gorja je v tvojih spominih skrito!
Malo je za tebe srečnih časov bilo,
največkrat je tvojemu otroku bilo solzno oko!

V stoletjih davnih so Turki požigali Krško polje,
v grozi se sklanjalo ljudstvo v močne gradove ihte,
stražni ognji po gričih so goreli,
mladeniči v suženjstvo odgnani, so trpeli.

Grofje močni tvoje so teptali
komaj da za tlako grofu so obstali
pa so vendar se uprli
čeprav so vedeli da bodo umrli!

Minila so stoletja, miru še ni bilo!
Spet dolina zasavska morala je roko stisniti v trdo pest,
v Rajhenburškem gradu tujec je od celic menihov
Naredil za pregnane Slovence trdi rest!

Mnoge z domovja so pregnali,
pod stražo brez vsega v tujino nagnali
Veliko jih je, ki se nikoli več ne bodo vrnili,
v tuji zemlji so segnili!

Drugi so v partizanih za svobodo ljudstva življenje izgubili,
s svojo krvjo Zasavje napojili.
Na vrhu Lisce gorel je svoboden kres, ki ni smel
In slišati z Bohorja je bil odpora strel!

Vse je minilo, ne bo se nikdar več vrnilo!
Mirno šumijo gozdovi,
sveto pesem zemlje slovenske pojo stari zvonovi
in božajo naše srce!

Sava tiho teče skozi dolino megleno, valovito,
vse kar je hudega bilo je s tančico preteklosti prekrito.
Le mogočni gradovi iz časov davnih, hudih po gričih nad
Savo stoje,
kot večni varuhi Zasavja nad njimi nemo bede!

Op. uredništva: Pesem, ki jo je Sevnica Tončka Radej-Tkalčević napisala 8. marca 2001, je na decembrskem srečanju izgnancev v Slovenskem domu recitala Marinka Jocić, tudi sama izgnanka.

dvodelna okna. Ko sem odprla notranje krilo, sem v prostoru med obema stekloma zagledala ogromno gosto pajčevino in na stotine miniaturnih, verjetno pravkar izleglih pajkov. Poklicala sem vse iz hiše, da so prišli pogledat to zanimivost in ko so jo vsi videli, sem vključila sesalec in se s cevjo namenila proti pajčevini. Takrat pa je mali Ivan kriknil: NE. Presenečeno sem se zaustavila in ga pogledala, mali pa: Ne posesati pajkov. Kaj pa bodo gledali gosti, ko bodo prišli v hišo!!! Mislim, da sem kljub temu to počistila, sem pa zato pozneje poskrbela, da so imeli tudi gosti priložnost videti pajke. No, takšnih in podobnih zgodbic in anekdotic je bilo še veliko, sedaj pa sta to že odrasla možakarja, ki imata svoje otroke in z njimi tudi veliko dela in skrbi, a tudi užitek ob njihovih vragolijah.

Irena Hribar Pavlović

Prvi slovenski pesnik je poznal tudi hrvaško morje in gore

Leto 2018 je bilo v znamenju stoletnice smrti največjega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja, letošnje leto pa posvečamo dvestoletnici smrti prvega slovenskega pesnika, slovničarja, učitelja, časnikarja in planinca Valentina Vodnika.

Valentin Vodnik (3. februar 1758–8. januar 1819) se je rodil v Zgornji Šiški, takratnem ljubljanskem predmestju. Vodnikova domačija je zdaj shajališče ljubiteljev branja, pisanja in pripovedovanja.

Po gimnaziji v Ljubljani je Vodnik vstopil v frančiškanski red, v samostanu v Nazarjah je prejel redovniško obleko in ime Marcelijan. Leta 1782 je nekaj časa preživel v samostanu na Trsatu nad Reko ter bil posvečen na severnojadranskem otoku Krku. Čez dve leti je zapustil meniški stan in se posvetil duhovniškemu poklicu na Kranjskem, ob tem pa tudi poučeval gimnazijce in urejeval Lublanske novice.

Po koncu Napoleonovih Ilirskih provinc in vrnitvi slovenskega ozemlja Avstriji je Vodnik drago plačal naklonjenost francoskih oblastem: upokojili so ga in do smrti je živel v revščini. Pokopali

Ko so leta 1809 na oblast prišli Francozi in na osvojenem ozemlju dovolili pouk v domačem jeziku, je Vodnikova slovnica *Pismenost ali Gramatika za prve šole* odločilno prispevala, da so v šole na Kranjskem vpeljali slovenščino namesto dalmatinske hrvaščine.

so ga pri sv. Krištofu v Ljubljani, kjer danes stoji spominski park Navje. Tam je na Vodnikovem nagrobniku zapisano:

*Ne hčeri ne sina
po meni ne bo,
dovolj je spomina:
me pesni pojo.*

Vodnik v znameniti pesnitvi Zadovoljen Kranjec omeni tudi Hrvaško, ko opisuje lego tedanje slovenske dežele.

*Od straže Hrvaške
gor sonce mi pride,
v nograde Laške,
po poldne zaide;
z Beneškiga morja
jug čelo poti,
od štajerca borja
per del me hladi.*

Iz pesmi z naslovom Klek, ki hudomušno opisuje čarovnice na metlah, nekateri sklepajo, da se je povzpел tudi na to hrvaško goro. Dragutin Hirc je v glasilu *Hrvatski planinar* leta 1898 zapisal: »Vodnik se je prvi vinuo na pješivu tjemenicu starcu Triglavu i time ga oteo Niemcu i njemačkom planinarstvu, ali bijaše i prvi slovenski planinar, kojega je vruče srce i bratska ljubav privukla i u našu domovinu.« V Zagrebu imamo Ulico Valentina Vodnika, ki povezuje Savsko in Trg Marka Marulića. (poj/jpt) 📍

Za Vodnikom so ostala številna pomembna dela v slovenščini, med njimi Mala pratika, Kuharske bukve in Pesme za pokušino. Že leta 1989 so mu postavili spomenik pri ljubljanski tržnici. To delo kiparja Alojza Gangla je tudi prvi slovenski javni spomenik. Vse foto: visitljubljana.com